

Tidsskriftet

Dansk Musikterapi

2024
årgang 21 – nr. 1

Tidsskriftet

Dansk Musikterapi

Ansvarshavende redaktion

Sofie Buchhave, Erik Christensen,
Julie Kolbe Krøier, Ingrid Irgens-Møller,
Julie Ørnholt Bøtker

©2024, tilhører den enkelte forfatter

Udgivet af

Dansk Musikterapeutforening
www.danskmusikterapi.dk

Layout

Flying October

Forsidebillede

Thord Engström

ISSN 1603-8800

Tidsskriftet

Dansk Musikterapi udkommer

15. juni og 5. december
(for bidrag se deadlines
bagerst i tidsskriftet)

Pris

Abonnement: 275 kr. årligt
Løssalg: 170 kr. pr. nummer

Annoncering

Tidsskriftet Dansk Musikterapi
modtager gerne annoncer.

En helsides annonce

14x21 cm: 1000 kr.

En halvsides annonce

14x10,5 cm: 500 kr.

Redaktionen forbeholder sig ret til at
vurdere annoncens relevans i forhold
til tidsskriftets abonnenter.

Henvendelse

tdm.redaktion@gmail.com

Distribution

Tidsskriftet Dansk Musikterapi
Monique Popescu
kasserer@danskmusikterapi.dk

Tak til Statens Kunstfond for støtte

K:
Statens
Kunstfond

Indhold

3 Redaktionelt

4 Lys bryder igennem en onsdag på aktivitetscentret

Niseema Marie Munk-Madsen

7 Fortællingen er den røde tråd i mit liv – interview med Monique Popescu

Ingrid Irgens-Møller og Monique Popescu

12 Ridder slået af aha-blikket

Hanne Mette Ochsner Ridder

14 Bamses Molodi. En aktivitet for voksne med udviklingshandicap

Inge Klejs Rasmussen og Anne Mikkelsen

18 I det små der finder vi det store. Der finder vi dybden – interview med Anne Steen Møller

Julie Ørnholt Bøtker & Anne Steen Møller

24 Ellevilde anbefalinger

– fra redaktionen

25 Ny forskning i musikterapi

Hanne Mette Ochsner Ridder

29 Musik som livskraft. Tilbageblik på Karl-Gustav Rydval

Lene Ravn

32 Stafetten – Erfaringer og perspektiver på demensområdet og palliation

Hugo Jensen

30 Mere og mere musikterapi i psykiatrien – netværksmøde i MIP-gruppen

Bente Østergaard Callesen

32 Boganmeldelse Music Making and Civic Imagination. A Holistic Philosophy

Hanne Mette Ochsner Ridder

36 Bogomtale Basic Verbal Skills For Music Therapists

Julie K. Krøier

42 Vil du være med i redaktionen for Tidsskriftet Dansk Musikterapi?

Redaktionelt

Velkommen til sommerudgaven af Tidsskriftet Dansk Musikterapi!

Sæt dig i din yndlingsstol i haven eller i din stue, og læs om mangfoldigheden af kreative måder, vi som musikterapeuter anvender til at møde de mennesker, som vi er her for at hjælpe.

Der er to spændende interviews: Anne Steen Møller, nylig pensioneret musikterapeut fra Landsbyen Sølund, ser tilbage på sit lange arbejdsliv og beskriver sit møde med borgerne; om at finde det store i det små. Musikterapeut Monique Popescu fortæller om sin lange rejse fra barndommen og den klassiske musik i Rumænien, til Tyskland og Danmark; om fortællingen som den røde tråd i sit arbejde.

Der er flere praksisbeskrivelser: Niseema Munk-Madsen beskriver en dag på Aktivitetscenter Fælledgården, om glæden ved fælles sang og dans. Og Anne Mikkelsen fortæller hvordan en levende Bamse-figur skaber kontakt-øjeblikke med beboere på Sødisebakke.

I artiklen "Musik som livskraft" ser Lene Ravn tilbage på Karl-Gustav Rydvalls liv og virke som sanglærer og musikterapeut i 1960'erne og op til hans død i 2002. I vores tilbagevendende artikelserie Stafetten er det denne gang musikterapeut Hugo Jensen, som skriver om erfaringer og perspektiver på demensområdet og inden for palliation.

Der sker mere i vores lille land: Hanne Mette Ridder er blevet ridder for sin indsats for musikterapiforskningen og netværksgruppen 'Musikterapeuter i psykiatrien' er genopstået. Og så er der som altid ellevilde anbefalinger og lidt om den nyeste forskning i musikterapi.

Der er nok at tage fat på!

God læsning.

Redaktionen

 Tidsskriftet Dansk Musikterapi

 Tidsskriftet_danskmusikterapi

Lys bryder igennem en onsdag på aktivitetscentret

Niseema Marie Munk-Madsen

kandidat i musikterapi. Ansat ved Aktivitetscenter Fælledgården, København. Kontakt@munkmadsen.dk, www.munkmadsen.dk.

DAGEN GRYR

- i begyndelsen var lyden af vækkeuret, så kropsfølelsen, ømheden i den hofte hun havde ligget på, og hjernen, som helst ville forblive i sin døs. Sansningen af at være vågen havde karakter af grå, klæg havregrød, og da hun stod op, var den indre tankestrøm beskæftiget med muligheder for at stå af hamsterhjulet – skiftende mellem udviklede fremtids-ønskedrømme og selvrettesættende realisme. Morgenritualerne bar processen igennem bad, grøn te, morgengymnastik, mad, overtøj, cykelskuret. Jagtvejens svimlende morgentrafik fik endelig overbevist hjernen om at vågne til et højere arousalniveau – under indflydelse af den kolde luft og truslen om sammenstød med de mange el-cykelvogne, som frygtløst foretager hasarderede overhalinger på den smalle cykelsti forbi Assistens Kirkegård. Åååh København. Jeg elsker dig for pokker!

DET ER SOM DET PLEJR

På sådan en dag er rutiner en velsignelse. Vi gør som vi plejer: laver kaffe og en dagsplan, som vi plejer. Strukturen er som den plejer, og kaffen smager godt med varm mælk, som den plejer. Vi gør det hele parat, og så kommer de ind, de fleste med minibussen: Lene, Hanne, Ole, Inge, Lars, Erling og den nye dame Henriette.

Jette og jeg er dem i arbejdstøjet. Vi favner dem alle og hinanden og os selv så godt vi kan. Modtager, sætter rammerne, viser vej, stimulerer, inkluderer, hjælper, minder om, serverer, fører og følger i en organisk afstemt vekselvirkning.

De er alle blevet visiteret af Københavns Kommune, fordi de har brug for et professionelt dagtilbud med meningsfuldt indhold, sociale relationer og vedligeholdende træning, og fordi deres samlevende har brug for et pusterum fra at være omsorgsperson for et menneske med fremskreden demens. Den yngste er under 70 og den ældste over 90.

FØRSTE AKT

Vi spiser og drikker ved samme bord – så smuk en arketypisk bekræftelse af samhørigheden i vores lille gruppe. Vi kender hinanden, og ved, hvad vi kan sammen. I dag er der ingen, der provokeres af hinanden eller af deres eget indre. Nogle smører selv maden, andre får den smurte mad i hånden, derefter den fyldte kop og opfordres til at drikke med et "Skål!". Jeg er i komfortzone, mens jeg til stadighed sanser hele rummet og hvad der sker i det, parat til at respondere. En fin balance mellem årvågenhed og ro.

Opbygningen omkring bordet fortsætter ind i en ny aktivitet. Jette og jeg er kortvarigt i bevægelse; tallerkner og kaffekander væk, guitar frem og efterårssangbogen, som jeg selv har sat sammen med tekster ledsaget af billeder, der kan stimulere positive følelser og inspirere til reminiscens og verbal dialog. Store bogstaver, én sang på én side. Enkelt og appellerende.

Alle om bordet får i løbet af fællessangen mulighed for at vælge en eller flere sange. Nogle vælger fra indholdsfortegnelsen, nogle bladrer rundt, og nogle får hjælp. Lars, f.eks., kan vælge én ud af to sange, som jeg nævner og nynner for ham. Inge vælger som regel den sang, der er illustreret med hendes egen tegning. Lene elsker at synge med og er god til at læse teksterne, men kan blive fornærmet og vred, når hun tilbydes hjælp til at finde den rigtige side med den rigtige tekst. Vi snor os igennem dilemmaet med humor, mod og kærlighed.

Ole vælger, og vi synger "Yellow Submarine", og så er det blevet Erlings tur. Jeg spørger, om han vil vælge, og han svarer, at "*den er jo ikke i bogen*", og jeg ved jo allerede godt, hvad han mener, og jeg regnede jo også med at det ville være hans ønske, og jeg havde ikke forberedt mit svar. "Allons enfants de la patrie" siger Erling hurtigt. Jeg gentager efter bedste evne ... lille pause og svarer så, at den kan vi andre jo ikke. *Og nu griber min indre faglige supervisor-stemme straks ordet: "Niseema! Det er din*

opgave at følge og støtte personens initiativ, for derved at styrke hans selvfølelse, lyst til livet, glæde, dopaminproduktion og alt det der! Kom så op på hesten, Niseema!!". Jeg føler modvilje mod at give det samme svar, som jeg allerede har brugt en del gange, og må i en fart finde på noget nyt: "Måske kan du synge den for os" siger jeg uden stor overbevisning – mens jeg på de indre linjer beklager, at jeg ikke har tid til at forberede mig i arbejdstiden, så jeg ville kunne synge Marseillaisen sammen med ham. Det der så sker, er bedre end hvis jeg havde været en velforberedt musikterapeut:

Erling svarer, at han ikke rigtigt kan synge, men at han kan hele teksten, og uden videre betænkning begynder han at synge. Ole stemmer i med både melodi og tekst, og Lenes klare røst traller med da da daaaa, Inge synger, Lars retter sig op fra sin sammenfaldne stilling, knejser med nakken og lægger en dyb brystklang for dagen, med glimt i øjet og smil om munden. Det er så utroligt glædeligt at se ham for en stund genindtage sin dynamisk levende natur, et privilegium at være dette skønne menneske nær. Hele bordet traller med, og det hele føles så overmåde festligt og vidunderligt. Vi i arbejdstøjet bliver modtagere. Vi lytter, vifter med armene i begejstring, og da verset er til ende, klapper vi. Jeg udbryder et "Vive La France", og hele bordet svarer "Vive La France!", og vi skåler med vores kaffekopper og vandglas.

Aktivitetsscenter Fælledgården synger for plejecenteret januar '24
Foto: Thord Engström

ANDEN AKT

At flytte gruppen fra køkken-alrummet ind i multirummet er en faglig specialisatopgave udi kunsten personcentreret omsorg. Inge skal holdes i hånden og have at vide, at hun ikke behøver sætte alle stolene på plads, inden hun går ud af rummet. Lars skal *ikke* holdes i hånden, men alligevel vises vejen helt hen til stolen med hans navn på, og først forlades, når han har forstået, at han skal sidde på den. Hanne skal på toilettet undervejs, følges til døren og forsikres om, at det er OK, hvis hun tager sit tørklæde og sin trøje af, inden hun tisser. Ole bryder sig ikke om at afslutte situationer (måske kan han ikke danne forestillinger om andet end det, der sker *lige nu*) – der behøves energiske, smilende invitationer og gerne en sang til at få ham med. Lene bliver hængende ved bordet, efter de andre er kommet videre; opfordringen til hende skal give mulighed for at hun bevarer kontrollen selv, man må navigere kreativt med hensyntagen til hendes humør i øjeblikket. Hele manøvren hjælpes godt på vej, når vi traller videre på noget fra fællessangen, i dag er det "Nu titte til hinanden". Vi skal i gang med næste aktivitet på dagsplanen: vedligeholdende træning – kroppene skal bevæges, og jeg "er den" i dag, på min stol står der "underviser". Flytteprocessen er gået godt, og den gode stemning holder ved.

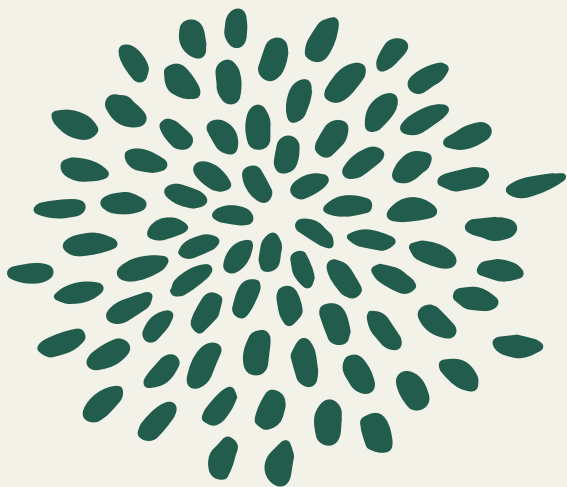
Jeg lægger langsomt ud med nogle enkle stræk, som forholder sig til musikkens rytme og melodiske forløb: "A Daisy in December", indspillet af Mick McAuley og Winifred Horan.

Jeg nyder selv bevægelserne, iagttager, instruerer, sanser energi og stemning hos hver enkelt. Alle disse indtryk er input til min samtidige planlægning af næste øvelse. Jeg kan lide kunsten at få gruppen til at følge med i de kropsligt musiske bølger, både legende, nydende og anstrengende i et tilpas mix. Jeg vælger den næste musik og instruerer flere øvelser. Lene bevæger sig altid som hun selv har lyst. Nu viser hun tydeligt, at hun har lyst til at danse med de andre. Ole siger "Titte til hinanden" ud i luften, så jeg finder en version frem med Liv Lykke og Bo Sundström. Jeg har aldrig hørt den før og håber den dur.

Det indre utilfredse "offer-jeg" trækker i opmærksomheden med beklagelse – at det er en kamp at finde tid til at forberede noget som helst. Øv! Det farver mit følelsesspekter en stund. Så den indre forælder-stemmes modsvær: "Du skal være glad for det du har, Niseema! Husk lige på at dine kolleger på plejeafdelingerne har langt dårligere vilkår og løn. Sæt pris på den udviklingsmulighed, du her får serveret. Det går jo godt nok!" Så overtrumfes historien af den nærværende ydre virkelighed. Musikken kan godt fungere, og der er brug for hele mig.

"Så er der fri dans" siger jeg og giver tegn til alle om at komme op at stå. Det koncept kender de godt. Der bliver formet små holde-i-hånd-kæder. Kollega Jette tager initiativ til en sluttet kreds. Alle er med. Det føles godt, jeg kan give slip og have det lidt sjovt. Jeg finder på at instruere at kredsen går til venstre og så til højre, ind mod midten og ud igen. Tempoet er roligt, alle kan følge med. Vi synger med på omkvædet "det er alle hjerters **A B C**".

Jeg ser, at Ole peger i den ene retning af rundkredsen, og jeg griber hans initiativ "til venstre" synger jeg, og alle går mod venstre. Han peger den anden vej, og jeg synger selvfølgelig "til højre". Et meget fint samarbejde mellem den tidligere danselærer, musikterapeuten, kollegaen og hele gruppen. Disse øjeblikke kalder jeg samskabelse, når det er bedst. Javist er demens en frygtet og frygtelig sygdom der medfører meget besvær og meget smerte. Og det er også sandt, at der er mulighed for rigtig meget sanselighed, glæde, kreativitet og relation.

Fortællingen er den røde tråd i mit liv

– interview med Monique Popescu

Ingrid Irgens-Møller
cand.mag. i musikterapi,
ansat ved Norddjurs
Behandlingscenter
iirgens@yahoo.com

Monique Popescu
cand.mag i musikterapi,
moniquepopescu@gmx.de

Efter at have mødt musikterapeut Monique Popescu i flere musikterapisammenhænge, og hørt en lille smule om hendes baggrund, blev jeg nysgerrig: Hvordan har det været at skulle flytte fra sit hjemland, Rumænien, til Tyskland og videre til Danmark? Hvordan har de forskellige musikalske kulturer og kunstarter påvirket hendes måde at tænke på, spille musik på, arbejde på, fra klassisk musik til rumænsk folkemusik, til scenografi, teater og film?

I december 2023 mødtes vi online til et interview og en snak om hendes liv. Her kommer fortællingen:

Mellem to kulturer

Jeg er født og opvokset i Rumænien. Mine forældre var klassiske musikere og lærere. Jeg begyndte at spille klaver på en musikskole, da jeg var 5 år gammel, og jeg fik 5-6 timers musikundervisning om ugen, ud over den undervisning jeg fik på folkeskolen. Klaver var mit hovedinstrument, og derudover sang jeg i kammerkor.

Min familie tilhørte det tyske mindretal i Rumænien. Både min mor og min stedfar var tyske, mens min biologiske far var rumæner. Min mor blev skilt fra min biologiske far kort efter jeg blev født, og min stedfar og musikken har været en konstant del af mit liv, siden jeg var knap to år gammel.

Min barndoms musik var influeret af et væld af musikalske traditioner. I vores hjem blev der primært spillet klassisk musik, mens der i skolen og til fester var masser af rytmisk musik. Derudover var der selvfølgelig den rumænske musik og også ungarsk musik og sigøjnermusik, som jeg lyttede til, når jeg var på besøg hos skolekammerater eller legede med andre børn i gaden.

Den rumænske musik fyldte især, når nogen i mit barndoms kvarter døde. Den indgik som en fast tradition i at sige et sidste farvel til afdøde: Der var grædekoner, som sang og græd på gaden, og folk kom og spiste og græd og var der sammen med de efterladte.

Rumænsk folkemusik er meget emotionel. Det er et blomstrende sprog. Doina er en særlig musikstil i folkemusikken. Vemodige åndelige sange, der ikke har en fast rytme, men bølger af akkorder og stemmer som svæver, venter, bliver hurtigere og langsommere. Doina er noget helt særligt. Den fortæller om 'dor', som betyder længsel, der både er glad og trist. At blive glad fordi man føler så dybt.

Mit hjernesprog er tysk, mit sjælesprog er mere rumænsk.

At forlade sit eget land ufrivilligt

I løbet af 60'erne blev det sværere for tyske familier at leve og trives i Rumænien. Der var mange restriktioner om, hvad man måtte sige og mene noget om, og der var mangel på fødevarer og gas og strøm. Jeg var ikke en pige som tiede stille, og sagde typisk min mening højt i skolen og overfor andre. Derfor blev jeg som 16-årig indkaldt af efterretningsspolitiet. De truede med at sætte mig i fængsel, og de begik overgreb på mig. Derfor besluttede min mor, at det var blevet for farligt for os, og at vi måtte flytte. Mange af mine venner var også rejst. Det blev klart for mig: *"lige meget hvad jeg gør, så eksisterer det, som jeg forlader og elsker, ikke længere"*.

I årene 1967-1989 var det muligt for medlemmer af det tyske mindretal i Rumænien at blive 'købt fri' af den tyske regering. Min familie flyttede i 1982 fra Rumænien og til Tyskland. Hvor det tyske mindretal engang talte 700.000 mennesker, er der i dag omkring 20.000 tilbage.

Vejen væk fra musikken og tilbage igen

Da jeg kom til Tyskland, var det musikalske og kunstneriske min indre ø og holdepunkt. Jeg lyttede meget til rumænsk musik, fordi jeg savnede Rumænien så meget, og i en lang periode var jeg syg, fordi jeg ikke ville være i Tyskland.

På det tidspunkt havde jeg allerede besluttet, at jeg ikke skulle være musiker. Jeg kæmpede med scenskræk, efter at jeg havde oplevet et black-out til en koncert. Jeg besluttede derfor ikke at læse på konservatoriet, som jeg ellers altid havde tænkt, jeg skulle. I dag ærgrer jeg mig over, at jeg ikke snakkede med nogen om det.

I Tyskland hørte jeg for første gang om musikterapi. På det tidspunkt skulle man først læse

noget andet, eksempelvis musik eller socialpædagogik, før man kunne optages på en 2-årig postgraduate uddannelse i Heidelberg. Derfor begyndte jeg at læse socialpædagogik som bachelor i Coburg og München.

Musikken som hjælpende hånd

Musik som terapi var noget jeg allerede havde været i kontakt med tidligere i mit liv. Lige inden vi kom til Tyskland, da jeg var 17 år, var min farmor meget syg og dement. Jeg var den eneste, som kunne nå ind til hende, og som tog sig tiden til at være sammen med hende. Jeg vidste, fra da hun var rask, at hun kunne huske hele operetter udenad. Derfor begyndte jeg at synge for hende, recitere digte for hende og aktivere hende til kropslig bevægelse. Jeg anede ikke noget om ældrepleje, men jeg oplevede, at hun pludselig vågnede op igen og var til stede, og at hun fortalte mig alt muligt. Jeg tænkte, *"hold nu op, det kan noget"*.

Et andet eksempel på hvordan jeg har oplevet musikken som lindrende kraft var, da min stedfar blev syg med kræft. Han døde i 1988.

To år forinden fik han stillet diagnosen pancreaskræft og lægerne forudsagde, at han ville dø inden for to måneder, men der skulle komme til at gå to år. Mens han var syg, besluttede jeg mig for at hjælpe ham. Jeg var sammen med ham så meget som muligt, og jeg spillede musik for ham. Han sagde, at han ikke mærkede smerterne, når jeg spillede for ham. Men det var illusorisk at tro, at han ville overleve. Og så døde han, og jeg kunne ikke længere spille musik.

Jeg stoppede med at spille musik aktivt og dagligt, som jeg plejede at gøre, og skiftede fag til litteraturvidenskab og dramaturgi.

Fra 1988 til 2001, i tolv år, rørte jeg næsten ikke klaveret. Så mødte jeg ham, der skulle blive min mand, og som jeg kendte, fra dengang vi boede i Rumænien, blandt andet fordi han var elev af min far. Nu blev vi kærester. Han levede som musiker, og på forunderlig vis kom musikken ind i mit liv igen; jeg anskaffede mig et klaver og begyndte igen at spille.

Rejsen til Danmark

Min mand og jeg kom til Danmark første gang i 2008. Han er bratschist og komponist, og var blevet spurgt om han ville skrive en komposition, som kunne uropføres på Kirsten Kjærs Museum¹ i Nordjylland. Jeg skulle med og fik til opgave at lave scenografi til stykket.

Muldvarpens mystiske eventyr, Dunkelfolket

Vi kom dertil, og det viste sig at være et fortryllende sted. Kirsten Kjærs Museum var og er en form for kunstnerkollektiv med mennesker fra hele verden. Jeg oplevede en åben og fri ånd med plads til uafhængig kunstnerisk udfoldelse.

Tilfældet ville, at vi blev spurgt af museets ledelse², om vi havde lyst til at overtage den daglige drift af museet, da de snart skulle på pension. Vi sagde ja. Vi flyttede nordpå – og jeg måtte endnu engang rykke mine rødder op og vænne mig til ny jord under fødderne.

Udover arbejdet ved museet fik min mand en stilling som musikalsk leder ved Det Jyske Ensemble, som var et lille kammerensemble fra Viborg. Jeg arbejdede med at lave scenografi til nogle børnekoncerter. Vi turnerede rundt i Nordjylland. Det var en virkelig barsk vinter, der var så meget sne. Det var i 2009.

Ved Kirsten Kjærs museum havde jeg mange forskellige arbejdsopgaver. Jeg stod for den daglige drift og kommunikation, hjalp med catering og havde et tæt samarbejde med musikerne og de øvrige gæster, som kom til museet. En positiv sidegevinst var, at jeg stoppede med at have sceneskræk, fordi jeg havde fortsat mit arbejde med børneprojekter og forskellige musikere, og indimellem pludselig blev nødt til at spille med, fordi der manglede en musiker. Jeg glemte at blive nervøs, og det udviklede sig til, at jeg kunne spille koncerter igen.

Jeg var dog stadig usikker på, hvordan jeg kunne bruge det, som jeg havde lært og al min medbragte erfaring her i Danmark.

¹ Kirsten Kjærs museum er et privat museum i Nordjylland, bygget op omkring Kirsten Kjærs (1893-1985) kunst. Den ejes af Kirsten Kjærs Fond. Se www.kkmuseum.dk/museet/

² Harald Fuglsang og John Anderson grundlagde museet i 1981, og derefter grund, bygninger og samlingen til Kirsten Kjærs Fond

Cirklen er fuldendt

I slutningen af 2015 flyttede vi til Aalborg, fordi min datter skulle starte i skole. Her hørte jeg, at musikterapiuddannelsen skulle flytte ind i Musikkens Hus i Aalborg, og jeg tænkte: *"Musikterapi – er det derfor jeg er kommet til Danmark?"* Jeg var 50 år gammel, og i tvivl om hvorvidt jeg kunne komme ind. Mine venner var støttende og mente, at det musikalske ikke burde være noget problem. Jeg fandt dog ud af, at jeg skulle have studieprøve i dansk for at kunne søge om optagelse. Jeg havde kun fem måneder til ansøgningsfristen udløb.

Jeg havde aldrig gået på sprogskole, men jeg kendte allerede mange danske sange fra min datters morgensang i skolen. Jeg gik dedikeret til værks; jeg skrev bøger af, og jeg så Matador og alle programmer om Dronning Margrethe på tv'et – alt imens jeg hoppede på trampolin foran skærmen for at hjælpe kroppen med at huske.

Jeg klarede danskprøven og optagelsesprøven til musikterapiuddannelsen, og i 2021 kunne jeg kalde mig kandidat i musikterapi.

Improvisationen og den skabende proces

Ved Kirsten Kjærs Museum fik vi årligt besøg af en gruppe musikstuderende fra Basel, som kom til museet for at arbejde med fri improvisation. Det var for mig et helt nyt musikalsk univers, som jeg aldrig tidligere havde stiftet bekendtskab med. Jeg lyttede og var fascineret; det var mærkeligt, dejligt, grimt og smukt.

På musikterapiuddannelsen fik jeg for alvor den musikalske improvisation ind under huden.

I dag er jeg kommet til et sted, hvor jeg kan forene alle mine musikalske sprog, i den musik jeg spiller. Det er meget forskelligt, hvilke musikalske elementer jeg bruger, når jeg arbejder. Nogle gange er det oplagt med den enkle struktur, som man kender fra blandt andet dansk folkemusik, med lige taktarter (3/4.dele eller 4/4.dele). Jeg føler mig desuden meget tilpas i atonal musik, som jeg har lært gennem den nutidige musik, min mand har spillet og komponeret. Jeg har lært at lytte på en anden måde. Og det er så vigtigt, for hvis du mærker musikken indeni, ligegyldigt hvilke toner der er, og bærer den frem for andre, så bliver det meningsfyldt. Det er min oplevelse. Hvis man bare rammer forskellige tangenter, så er det måske sjovt, men det som sker inden i mit hoved er, at jeg finder på en mening, som bliver til en

historie, ligegyldigt om den mest har rytmiske elementer, melodiske elementer eller er mere jazzet, klassisk eller folkemusik-agtig. Uanset stilart bliver musikken til en fortælling, som jeg bærer frem for dem, jeg er sammen med og arbejder med.

Det er fortællingen, der er den røde tråd i mit liv, mit kunstneriske liv og mit musikterapivirke. Det, tror jeg, er et resultat af, at jeg nærer tilknytning til så mange lande og er blevet påvirket mange steder fra.

For nylig er jeg begyndt at arbejde med "Dunkelfolket", en masketeatergruppe i Aalborg. De deltager i mange parader, heriblandt det årlige karneval. De har alle sammen træmasker, som symboliserer de underjordiske ånder, der gør alt det, som almindelige mennesker ikke må.

Gruppen arbejder kollektivt med at skabe historier gennem en kreativ tilgang med krops- og musikimprovisation, som udvikles til et manuskript med musikstykker – heriblandt improvisation. For nylig har vi spillet for en gruppe ældre med demens – en times forestilling uden ord. De ældre virkede fuldstændig fortryllede og glade. Det var så rørende. Og så skete der det, at vi på et tidspunkt spillede en lille stump fra sangen Stille hjerte sol går ned, og vores publikum begyndte at synge med, og tårerne trillede ned ad kinderne. Det var en smuk oplevelse.

Det at vente på musikken, at være klar og lyttende, er for os musikterapeuter så utrolig vigtigt. Man må finde ind til sin egen ro, for at musikkens mening bringes frem og vokser sig større. Nogle gange er det ikke så meget, og det behøver ikke at være så meget. Nogle gange er det kun få toner, og det kan gøre en verden til forskel.

Nutiden og fremtiden

Som færdiguddannet musikterapeut har jeg blandt andet arbejdet med børn med særlige behov, især autisme og ADHD. Jeg har også været på en specialskele og varetaget individuelle musikterapiforløb og fungeret som specialpædagogisk underviser. Derefter har jeg haft et vikariat i Mariagerfjord Kommune, hvor jeg arbejdede i socialpsykiatrien, og i et aktivitetshus for voksne med forskellige psykiske og fysiske udviklingsforstyrrelser. Desværre valgte Mariagerfjord Kommune i en sparerunde at nedlægge samtlige musikterapistillinger i kommunen.

Monique Popescu ved Art Dreams Eksperimentarium

For tiden er jeg jobsøgende og går samtidig med overvejelser om at søge fondsmidler til et projekt. Min drøm er at kunne tilbyde musikterapi til børn og unge med forskellige diagnoser, eksempelvis autisme, og samtidig være en del af den specialpædagogiske musikundervisning – to spor på én gang. Jeg synes, at det pædagogiske og det terapeutiske skal gå hånd i hånd. Det ville være et drømmeprojekt. Men det er svært at få folk i tale, for der er et tungt bureaukrati i kommunerne, og institutionerne har hverken tid eller penge.

Musikterapien som en familie og et fælles sprog

Jeg synes, det er utroligt vigtigt, at vi som musikterapeuter bliver mere synlige. Det er vigtigt for mig at være en del af bestyrelsen i *Dansk Musikterapeutforening* og at kunne bidrage her i tidsskriftet (*Tidsskriftet Dansk Musikterapi*). For mig har det også været vigtigt at blive en del af autismenetværket for musikterapeuter. Vi skal samle kræfterne.

Det, at dele vores musikterapierfaringer med hinanden er en *win-win* situation. Vi er hver især unikke, med hver vores tilgang og kan lære af hinanden. Det bliver virkelig ensomt, hvis vi bare sidder hver for sig i hvert vores job.

For mig er det at være en del af musikterapifamilien et sted, hvor jeg oplever at være kommet hjem. For selvfølgelig savner jeg Rumænien, og jeg savner Tyskland. Jeg har aldrig ønsket at flytte fra ét land til et andet, men det at være en del af musikterapifamilien i Danmark betyder så meget, at jeg næsten ikke kan sætte en pris på det. Vi taler næsten samme sprog.

Ridder slået af aha-blikket

Hanne Mette Ochsner Ridder

Musikterapeut. Mor til 3, snart bedstemor til 4. Bor på Dannevang.

Når jeg skal forklare andre, hvad musikterapi er – og det har jeg gjort rigtig mange gange – holder jeg øje med det der særlige blik hos den anden. Et "den må du længere ud på landet med"-blik, der bliver fjernt, forvirret eller tomt, eller får mig til at føle mig som en, der har fået en mærkelig, fjollet ide. Og så er der også "aha-hvor-spændende"-blikket. Et blik der viser interesse, og hvor jeg får fornemmelsen af, at den anden forstår, hvad det er, jeg taler om. Det handler om at undgå at blive missionsk, når jeg møder det tomme blik. Her nytter det ikke at forsøge at "omvende". Det er et absolut no-go. I stedet handler det om at lytte ind til og prøve at finde ud af, hvordan personen overhovedet har det med musik. Men tilbage til det, det handler om, nemlig aha-blikket. For det var det, jeg mødte, den dag hos kongen.

Redaktionen fra TDM havde fået en idé, og skrev til mig og spurgte: Vil du skrive en lille tekst – eventuelt akkompagneret med et billede af ridderkorset eller sådan – om "den dag du blev ridder" eller "om mit møde med kongen" eller en tredje vinkel? Den gik jeg længe og grublede over, for jeg skriver altså ikke en artikel med overskriften "Mit møde med kongen". Men, efter en længere betænkningstid kom jeg frem til, at jeg faktisk meget gerne ville skrive om det dér blik. Aha-blikket. For det blev jeg virkelig slået af den dag.

Tilbage til begyndelsen. Formålet med den dag, jeg drog til staden, var, at jeg havde et stort ønske om at takke for, at jeg var blevet tildelt ridderkorset. Jeg havde fået et brev (sådan ægte med posten og i en foret kuvert) fra Ordensskatmesteren på Ordenskanslerens vegne som på vandmærket papir gjorde "vit-

terligt, at Hendes Majestæt Dronningen den 22. august 2023 har udnævnt [og her stod så min stilling og navn] til Ridder af Dannebrogordenen". Jeg blev glad. Altså sådan rigtig, boblende og hoppende glad. Det gik så vidt, at jeg poppede champagne for min tililende familie.

Jeg fik en tid til audiens nogle måneder efter, den 22. januar 2024, så der var god tid til at tænke over, hvordan jeg ville takke Dronningen. Og tid til at takke Aalborg Universitet for at indstille mig. Indstillingen var baseret på nogle meget rosende og smukke ord om min forskningsindsats, formuleret af min gode

kollega og sektionsleder, Stine Lindahl Jacobsen, sammen med institutleder og dekan, og herefter sendt videre til rektor. Uden sådan en indstilling havde jeg ikke fået det forede brev. Og selvom jeg ikke ville have været tildelt ridderkorset, gjorde indstillingen mig rigtig glad. Vi burde i det hele taget være meget bedre til at indstille. Der er dage, hvor man virkelig kan have brug for en god indstilling.

Tilbage til dagen. Jeg havde taget mit fineste tøj på, og gik, efter morgenmaden fra Danhostel City, i øsende regnvejr til Christiansborg. Der er ikke ret langt, og heldigvis havde jeg taget regntøj med. Jeg var spændt på, hvem jeg skulle møde, for vi var kun lige på den anden side af nytårsaften, hvor Dronningen fremlagde sin beslutning om at abdicere den 14. januar. Vi var mange, der mødte op trods regnvejret for både at modtage ordener, udnævnelser og fortjenstmedaljer, og der var en spændt og højtidelig stemning. Da det blev min tur til at gå ind i audiensgemakket, trådte jeg over dørtærsklen fuld af højtidelighed og taknemmelighed. Og, jo, det var Kong Frederik, og således på hans første dag i egenskab af konge til offentlig audiens.

Jeg havde taget Stemning med (en bog, jeg har skrevet sammen med Julie Kolbe Krøier), og den tog han imod og bladrede interesseret i. Han mente endda, at den også ville interessere hans hustru. Ja, og så opstod der en snak om musik, og hvordan musik kan bruges i terapi og for eksempel til børn, der har det svært. Og her var det, jeg blev slået af aha-blikket. For mig var det tydeligt, at han var interesseret i musik, og havde indblik i at musik siger noget om, hvem vi er, og kan skabe mening på mange måder. Så jeg fik ikke blot mulighed for at sige tak for anerkendelsen og ridderkorset, men også for at få en inspirerende dialog. Det var stort.

Fejring, frokost og sange hos Inge (fra venstre: Lene Ravn, Erik Christensen, Marianne/Hjumse Kragh, Inge Nygaard Pedersen, Lars Ole Bonde, Hugo Jensen)

Jeg var stadig fyldt af den store oplevelse, da jeg ringede på hos min emerituskollega, Inge Nygaard Pedersen, som bor i gåafstand fra Christiansborg. Det var Inge, der i 1981 blev ansat som den første musikterapeut på AAU, og siden fik bygget en velfungerende og spændende uddannelse og et fantastisk forskningsmiljø op. Bl.a. sammen med Lars Ole Bonde, som også pludselig dukkede op til frokost, og endda havde skrevet en ridderkanon. Lene Ravn, som også dukkede op, havde også skrevet en sang. Så det blev en vældig festlig frokostfejring med skønne kolleger, som det kan ses på billedet. Og uden dem og alle de andre skønne kolleger og samarbejdspartnere, jeg er beriget med, havde jeg aldrig fået lavet den forskning, som førte til den gode indstilling, et højtideligt og inspirerende møde og en uforglemmelig dag. Tak for det!

Fest og fejring i netværket for Musikterapeuter i Demensomsorgen

I takt med praksis

I takt med praksis er en artikelserie, der sætter fokus på livsnære skildringer af musikterapeutisk praksis indenfor forskellige målgrupper. Det er inspiration til arbejdslivet i form af konkrete beskrivelser af aktiviteter, sange eller redskaber.

Bamse Molodi

En aktivitet for voksne med udviklingshandicap

Inge Klejs Rasmussen
socialpædagog og dramapædagog,
ansat ved Sødisebakke i Mariager.
ikr@rn.dk

Anne Mikkelsen
cand.mag. i musikterapi,
ansat ved Sødisebakke i Mariager.
anbomi@rn.dk

Anne Mikkelsen sammen
med Bamse / Inge Klejs Rasmussen

Med denne artikel ønsker vi at synliggøre vores samarbejde omkring et projekt med figuren Bamse. Hver uge oplever vi solstrålehistorier sammen med beboerne på forskellig vis. Vi ønsker at dele disse både rørende, bevægende og livsbekræftende oplevelser og forhåbentlig inspirere andre til også at inddrage dramapædagogiske elementer i deres musikterapeutiske arbejde.

Helt stille åbner Bamse døren ind til beboerens lejlighed. Imens fremfører musikterapeuten sangen "Det er dejligt" med sang og guitarakkompagnement. Bamse går hen til beboeren og sætter sig i sofaen. Bamse tager beboerens hånd og siger "goddag".

Musikterapeuten tilpasser og afstemmer det musiske indhold i besøget efter beboerens yndlingsange og kropssprog. Indimellem gøres et ophold i en sang og beboeren synger det ord, der mangler. Efter sangen er endt siger Bamse "Hvor er du dygtig, Bamse kan godt li' dig". Og henvendt til musikterapeuten: "Bamse var også dygtig, syntes du ikke Anne?"

Bamse rækker armene ud mod beboeren for at indbyde til en stor krammer. Beboeren putter sig ind til Bamse. Imens synger musikterapeuten "Nydningen" samt andre blide aftensange, f.eks. "Pjerrot sagde til månen", der nærmest intuitivt appellerer til rolige og vuggende bevægelser.

Bamse tager beboerens hånd og siger "goddag"

Baggrund for aktiviteten.

Bamse-projektet har fungeret som aktivitet i et par år på afdelingen for autismespektrumforstyrrelser på Sødisebakke. De voksne beboere er på et tidligt udviklingstrin, og mange af dem har ikke noget verbalsprog. Enkelte har sprog og/eller anvender Tegn til Tale. For at aktiviteten kan fungere bedst muligt, er der på forhånd lavet aftaler med personalet på afdelingen angående tidsrum og hvilke beboere, der skal have besøg, men det er forskelligt hvordan hvert besøg former sig hos den enkelte beboer. Selve Bamsekostumet er dog så tungt og varmt, at varigheden af et besøg af Bamse på afdelingen ikke varer længere end en time. Enkelte besøg er uden musikledsagelse, da det bliver for meget stimuli for beboeren.

Bamse er en stor gul bamse, og kostumet ligner til forveksling den bamse, der kendes fra DR's udsendelser om Bamse og hans venner. Flere af beboerne kender denne figur fra fjernsynet, og genkendeligheden afspejles hos mange af beboerne i mødet med Bamse: De kender ham, siger hans navn og vil gerne have en krammer.

En bamse er en universel figur og kan være genkendelig fra opvæksten. Bamsen kan have været ens bedste ven, givet trøst og hengivenhed, og denne erfaring kan overføres til den

store Bamse. Bamse virker ufarlig og stiller ikke krav, hvilket også stemmer overens med tankerne bag 'Snoezel' begrebet.

Snoezel henviser til blid og ikke-krævende sansestimulering i arbejdet med mennesker med f.eks. udviklingsforstyrrelser. Læs mere på: <https://snoezelnet.dk/viden/hvad-er-snoezelen/>

Om at være Bamse og møde Bamse

Kulturskaber, dramapædagog og socialpædagog Inge Klejs Rasmussen er kvinden indeni "Bamse". Hun fortæller om møderne mellem Bamse og beboerne:

"Når jeg tager Bamsedragten på, sker der en transformation til at blive figuren Bamse. Jeg begynder at tale og opføre mig anderledes for at give figuren liv. Forberedelsen ligger i at lytte til dialoger og videoer fra Bamses Billedbog, hvor jeg bliver inspireret med sætninger, ord og bevægelser".

Som musikterapeut ligger min opgave i at skabe en musikalsk ramme om kontakten mellem beboeren og Bamse. Til det anvender jeg forskellige virkemidler, for eksempel sange fra "Bamses molodibog", sange med "Tegn til Tale", eller sange uden ord. Følelser og stemninger understøtter jeg improvisatorisk. Jeg anvender også indimellem forskellige årstids-sange. Inspiration til årstidssange kan findes på følgende link: www.sangglad.dk

Bamse i et neuroaffektivt perspektiv

Inge Klejs og jeg har haft et arbejdsfællesskab gennem nu 17 år, og vi har en god føling med hinanden i forhold til at skabe og understøtte kontaktøjeblikke med beboeren. Vi arbejder med det sansende og følende område af beboerens nervesystem. Dette kan understøttes med følgende citat af Colwyn Trevarthen (2017).

"Hvis et menneske f.eks. ikke har oplevet gentagne hændelser af synkronisering, hvis det overvældes og i perioder af sit liv ikke kan finde den indre balance, eller hvis neurale områder er gået tabt gennem f.eks. senhjerneskade eller demens, kræver det en særlig indsats at støtte dette menneskes selvorganiseringsproces. Det er bl.a. etableringen eller genetableringen af den forverbale evne for rytme og synkronisering og de oplevelser, der følger med, der gør musikterapi så effektivt." (Trevarthen, 2017, s. 54-55)

Vores arbejde er ligeledes inspireret af Susan Hart og hendes neuroaffektive forståelse. Vi arbejder bl.a. med det, hun kalder den relatio-

nelle makroregulering, som handler om at skabe synkroniseringer mellem mennesker f.eks. via leg (Hart, 2017). Vi tilrettelægger legefyldte aktiviteter til hver enkelt beboer - f.eks. "borte-borte-tit-tit" - for at skabe synkroniserede oplevelser og oplevelsen af samhørighed.

I det praktiske arbejde finder vi også megen inspiration hos Anne Steen Møller (2021) og hendes praksisbog, der fokuserer på trygheds- og meningsskabende samvær i form af fysisk kontakt, leg og gentagelser. Det kan være sekvenser, hvor Bamse danser med beboeren, krammer eller sidder og holder i hånden. Vi aflæser tegn på glæde ved at se efter kropsbevægelser, ansigtsudtryk, øjenkontakt og blikretning. Den umiddelbare glæde er smittende. Bamse kender efterhånden flere af beboerne godt og bruger de virkemidler, der som regel åbner op for kontakt og kommunikation fra beboerne i form af ansigtsmimik, smil og glædesudbrud. Det kan f.eks. være at Bamse stryger beboeren blidt på kinden, imens Bamse fortæller, at beboeren er sød eller sender fingerkys mod beboeren. Bamse kan række en pote frem, som bliver grebet af beboeren, eller åbne sine arme op og invitere beboeren ind til et kram.

Vi afstemmer os begge to hele tiden i forhold til beboeren, mærker impulser fra beboeren og tilpasser nærværet og kontakten ud fra det, der skabes i relationen. Bamse improviserer ud fra tidligere erfaret samspil med beboeren, og prøver indimellem også at udbygge kontakten

En beboer og Bamse nyder udsigten sammen

med nye bevægelser, stemmeføring, lyde og kropssprog. Improvisationsarbejdet, både det dramapædagogiske og det musikterapeutiske, handler om at bruge de impulser og den energi, der er til stede her og nu, og ikke mindst om at give plads til beboeren og få vedkommende til at føle sig tryk, sikker og betydningsfuld.

Arbejdet kan forstås i lyset af Harts (2017) tredelte niveaudeling af hjernen; det autonome (sansende) nervesystem, det limbiske (følende) system og det præfrontale cortex (tænkende, mentaliserende). I relation til det autonome-sansende niveau anvender vi auditiv og visuel stimulation til at skabe et "resonansfelt" (Hart, 2017 s. 73). Vi observerer beboerens åndedræt, kropssprog og hudens kulør. I forhold til det limbiske-følende niveau afstemmes de musikalske stimuli og Bamses kontakt med beboeren. Dette sker gennem legefyldte og musiske oplevelser med det formål at "aktivere følelser i nuet" (Hart, 2017, s.74).

Timing

Vi drøfter ofte et begreb som "timing" (Hart, 2017, s.74). Det er helt centralt i aktiviteten. Det er tydeligt, når timingen lykkes eller ikke lykkes. I tilfælde af at timingen ikke er rigtig, kan beboeren f.eks. gå ud af lokalet eller blive selvskadende. En anden situation kunne være, at vi ikke får afsluttet aktiviteten på det rigtige tidspunkt, og hermed bliver beboeren overstimuleret. Andre gange taler vi om, at "*i dag sad den lige i skabet*". Her oplever vi en helt særlig kontakt – et mødeøjeblik som er kontaktskabende i nuet (Hart, 2017). Vi oplever øjeblikkene som værende autentiske. Ifølge Hart kan man ikke skabe mødeøjeblikke uden denne form for nærvær. Med mødeøjeblikkene får beboerne ny erfaring, som kan integreres efter mange gentagelser i nervesystemet.

"At mærke hvordan en beboer tager imod en invitation til et stort kram, giver mig så megen glæde", siger Inge Klejs. "Når en beboer læner sig ind til Bamse og langsomt bliver mere og mere afslappet i Bamses favn, kan jeg mærke hvordan beboerens åndedræt bliver mere roligt, og nogle gange falder beboeren næsten i søvn. Da kan det være svært at slippe øjeblikket, da kontakten føles så intens og betydningsfuld, men varmen fra beboeren forplanter sig også i mig, og til sidst er jeg drivvåd af sved", afslutter Inge Klejs med et smil.

Aktiviteten afsluttes med en kort farvelsang, som tegn på at besøget er slut.

En beboer får en rolig stund i Bamses favn

Bamse-effekten

Afdelingernes personale har indimellem observeret Bamses og Annes besøg hos beboerne og giver følgende respons på, hvad de registrerer hos nogle af beboerne:

"Hun sidder roligt og holder fokus, smiler og har glade lyde. Hun virker koncentreret og lader sig ikke aflede."

"Hun er altid parat og klar til aktivitet. Hun skal ikke have forberedelsestid."

"Hun har glæde i øjnene, og de dejligste grinelyde. Hun giver Bamse tilladelse til at komme tæt i kontakten."

"Lykken er gjort, når Bamse kommer på besøg. Bamse er en tryk figur og giver umiddelbar glæde i nuet. Beboeren lyser op i ansigtet, kropssproget bliver positivt som et barn der glæder sig til juleaften."

Se billeder på facebook siden Aktivitets-og samværstilbuddene. Sødisebakke

www.facebook.com/profile.php?id=100077331022649

Referencer

Møller, A. S. (2021) *Musik, Leg og liv*. Udgiver Anne Steen Møller.

Hart, S. (2017). Introduktion til neuroaffektive processer i musikterapi. I C. Lindvang & B. D. Beck (Eds.), *Musik, krop og følelser. Neuroaffektive processer i musikterapi*. Frydenlund Academic.

Treværthen, C. (2017). Musikalitet som kultur og terapi for sjælen – ideer i forandring. I C. Lindvang & B. D. Beck (Eds.), *Musik, krop og følelser. Neuroaffektive processer i musikterapi*. Frydenlund Academic

Links

www.lulleby.dk
www.sangglad.dk
www.snoezelnet.dk

I det små der finder vi det store. Der finder vi dybden

– interview med Anne Steen Møller

Julie Ørnholt Bøtker
musikterapeut, ekstern lektor, ph.d,
oernholt@ikp.aau.dk

Anne Steen Møller
pensioneret musikterapeut,
Landsbyen Sølund,
annesteen@yomail.dk

I begyndelsen af 2024, da det meste af sneen på nogle af de største veje i Aarhus var blevet pløjet ud til siderne, mødtes jeg med Anne Steen i hendes hyggelige køkken i Holme til en samtale om de mange år som musikterapeut. Overskriften for min indgang til samtalen var "De skuldre vi står på". Anne Steen er, i min optik, en kæmpe legende indenfor musikterapi, og vi står alle sammen på skuldrene af det, som blandt andre hun har været med til at etablere.

Anne Steen er én af de tidligst uddannede musikterapeuter fra Aalborg Universitet, og har brugt hele sit arbejdsliv i Landsbyen Sølund: En institution i Skanderborg for mennesker med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser. Nu er hun gået på pension, og jeg er nysgerrig på, hvad hun mon tager med sig fra sit lange arbejdsliv, og hvordan vi andre musikterapeuter kan bruge hendes erfaringer videre frem.

Jeg havde forestillet mig, at jeg ville sende Anne nogle spørgsmål på forhånd, så hun kunne få en idé om, hvad jeg ville spørge om.

Men ja, livet skete, og pludselig var det aftenen før interviewet, uden at jeg havde sendt noget af sted. Jeg skrev til Anne og beklagede mine manglende tilsendte spørgsmål, hvorefter Anne blot replicerede: "Det er helt OK. Så er vores snak mere åben". Og hér, på den anden side af interviewet, ser jeg jo tydeligt, at én af Annes mange spidskompetencer utvivlsomt er at gå åbent ind i tilværelsen og ind i mødet med et andet menneske. Og at den åbenhed både har dannet grundlag for en hel masse meningsfulde øjeblikke med så mange forskellige mennesker igennem hendes arbejdsliv, men faktisk også været afgørende for hendes vej ind i musikterapien:

Anne: Jeg er jo oprindelig læreruddannet og nåede at undervise i to år. Jeg sad på lærerværelset en dag og læste, at der var lavet en ny uddannelse i musikterapi. Jeg kendte ikke noget til det, men min interesse og glæde for musikken kombineret med, at jeg havde fokuseret på specialundervisning i min læreruddannelse, gjorde, at jeg tænkte: "Hold da op, de to interesser, de kan kombineres, hvor er det fantastisk."

Uddannelsen var begyndt, og det første år var allerede i gang, men jeg kontaktede dem og fik dispensation for basisåret, fordi jeg havde min læreruddannelse. Så jeg kom ind på andet år af den første årgang. Og det var jo fantastisk. Og jeg følte, at det nærmest var en åbenbaring. Tænk at der fandtes sådan en uddannelse.

Jeg siger tit: "Det smukkeste man kan give et menneske, det er altså noget musik". Hvis man vil give noget smukt: Find noget af det, som virkelig er hjertemusik for jer, og spil det for den anden ... lyt til det sammen med dem. Det er en gave at få sådan noget dejlig musik.

Anne Steen har været ansat på Sølund i hele sit virke som musikterapeut. Det var den første stilling, der blev oprettet for en musikterapeut uddannet fra Aalborg Universitet. På Sølund blev Annes stilling delt mellem selve Sølund, som er et bosted for voksne med fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, og et nyoprettet småbørnscenter, som var et tilbud til 0-6-årige børn med diverse handicaps og deres familier. Igennem arbejdet og vekselvirkningen mellem de to aldersgrupper opstod en ny erkendelse hos Anne.

Anne: Noget af det jeg tænker, har formet min musikterapeutiske forståelse, det var, at når jeg sammenlignede børnene, jeg arbejdede med – også de meget handicappede børn – med de voksne, som jeg arbejdede med, så syntes jeg, at det var meget, meget sværere at få kontakt til de voksne. Børnene var der sådan umiddelbart hul igennem til med både musik og berøring, og der gik mange år, før jeg kom til at forstå det. Altså, det er jo grundlæggende mennesker, som ikke helt forstår verden og alt det, der foregår omkring dem, som bor på Sølund. Så hver især har de, i løbet af sådan et liv, måttet finde deres måde at være i verden på, og det er jo typisk også med nogle værn. Nogle måder at beskytte sig på. Med ritualer og med afstand til folk, eller med bestemte måder at placere sig i et rum. Og det tog mig mange år at forstå, at det er det, der sker: Fra de er helt små børn og så gennem den opvækst de har, bliver verden efterhånden mere og mere uoverskuelig for dem. Så kommer de i skole, og så kommer de på bosteder, verden udvider sig, og det synes jeg er så tydeligt. Og det har været nødvendigt for mig at forstå, for at komme ind bag ved alle deres værn og det, der beskytter dem.

Anne Steen Møller i musikterapien på Sølund

Jeg har holdt mange kurser for medarbejdere, hvor jeg altid har understreget: De vil gerne, men de kan ikke. Det er sådan, det er. Det er ikke noget med "Nå, men det gider de ikke" eller "Vi skal respektere, at han står i det hjørne. Det vil han helst, han vil bare være sig selv." Det er jo helt forkert. Alle har behov for at blive inddraget. Og jeg syntes, det var dejligt, da det ligesom faldt på plads for mig. Så jeg med stor sikkerhed kunne sige: "Nej, vi skal simpelthen arbejde på at komme bag alle deres værn og forsvar." Det var en ny måde – også for pædagogerne – at betragte det på. En forståelse af angsten for "hvad skal der nu ske?" og "hvorfor kommer den medarbejder hen til mig nu, hvad vil hun?" En forståelse af, at beboerne var nødt til at lave deres egen lille verden, hvor de kunne ... ja, være.

Denne erkendelse af noget, der gik tabt i bevægelsen fra barneårene til voksenlivet for menneskene på Sølund gav dels Anne Steen en forståelse for dynamikkerne bag deres måder at være i verden på, dels gav det hende nye inputs til det praktiske musikterapeutiske arbejde.

Anne: Jeg begyndte at arbejde meget mere med fysisk kontakt og berøring i det hele taget, men også leg. Meget mere leg ind i samværet. Jeg mødte f.eks. en ung mand, som var meget udadreagerende, og som faktisk tyranniserede hele huset, hvor han boede. Og den første gang, tænkte jeg: "Han har haft så mange nederlag og fået så mange skældud i løbet af sit liv, fordi han har været svær at forstå. Han skal ikke have nogle nederlag overhovedet. Det skal være fuldstændig enkelt." Så jeg havde taget en lille dåse med, hvor der var nogle småting inden i, og den raslede jeg lidt med, og så trillede jeg den over til ham lige så langsomt. Jeg tænkte: "Det kan være han tager den og kyler den i hovedet på mig", det er jo ikke til at vide, vel. Men det gik op for mig, at han var i stand til fuldstændig at komme ind i den puls og den ro. Han kunne tage imod den enkelhed, og han kunne gå ind i pulsen. Det var virkelig lærerigt, og det har egentlig været meget grundlæggende også for den bog, jeg har skrevet:

Vi skal helt ned i det enkle. I det små der finder vi det store. Der finder vi dybden. Fordi; dér får vi en forbindelse med dem, vi arbejder med.

Det er jo helt grundlæggende den menneskelige kontakt som det handler om, og som man skal søge. Det er helt sikkert, at når man selv mærker det, så gør den anden det også. Og det er jo det, der er så fantastisk. At vi har de dér antenner, hvor vi så tydeligt mærker, om der er forbindelse, eller der ikke er.

Anne Steen oplever, hvordan dette fokus på det helt enkle giver mening, også når hun på sine kurser videreformidler sine metoder til andre medarbejdere. De får mod på selv at prøve tingene af, fordi de er så nemme at gå til.

Anne: Det er min erfaring, at det skal være noget, hvor medarbejderne ikke skal gå og tænke "hvad pokker var det nu, vi lærte på det kursus?" Det duer ikke. Man skal kunne være nærværende med den personlighed man har og ja, fuldstændig kunne slippe alt andet, fordi det er det hér nu, det drejer sig om. Så det har været spændende at nå frem til, at enkelhed er egentlig det, vi skal stræbe efter. Og det er selvfølgelig også derfor, jeg har gjort det meget konkret med ganske enkle redskaber, man kan bruge, der også involverer berøring, som jeg synes er så utrolig vigtig. Der er jo nogle, der nærmest glemmer, hvordan det er at blive berørt. Der er nogle, der simpelthen ikke kan holde ud, at man rører ved dem.

Hun fortæller, hvordan inspirationen til en videre udforskning af metoder til nærvær gennem berøring rent faktisk opstod som følge af en stressmelding:

Anne: I 2013 blev jeg alvorligt ramt af stress, og kom i den forbindelse på et kursus i mindfulness. Og det var en enorm hjælp - den dér forankring i kroppen. Da jeg kom tilbage, kunne jeg se, at medarbejderne var stressede, men nogle af borgere var sandelig også stressede. Så der tænkte jeg: "Jamen, hvordan kan jeg lave mindfulness med de mennesker hér?" Og jeg forestillede mig, at det måtte være noget med at berøre kroppen med redskaber, så de kunne få fokus på deres krop på forskellig vis. Så jeg lavede nogle vimpler, sådan nogle af silkebånd, og brugte nogle fjer og ... jeg fik også fat i nogle bolde til lidt hårdere tryk. Og det viste sig at de allerfleste af borgerne, også dem der ellers ikke bryder sig om fysisk berøring med hænderne, at de bare nød det. De havde en sanselighed og en opmærksomhed, som virkelig overraskede mig. At berøre deres krop kunne få dem til at kigge på deres krop og mærke den på en ny måde. Og ... mellem fingrene, det er også gået op for mig, det er meget, meget følsomt, og nogle eeeelsker de

dér silkebånd mellem fingrene. Og jo langsomere man gør det, des større nærvær får man selv. Fordi langsomhed – den kontrollerede bevægelse – den kræver nærvær. Så på den måde er det også nogle gode redskaber for medarbejderne. At have fokus på langsomheden hele tiden, fordi det skaber nærvær. De får jo tid til at se reaktionerne og tid til at fornemme, hvornår borgerne f.eks. er parate til berøring i ansigtet, og hvornår er det bare på tøjet, det skal foregå. For der er også meget i dét, selvfølgelig, hvordan man berører, og at man hele tiden er opmærksom på, hvordan kan jeg ændre også denne hér berøring.

De enkle berøringer kræver gentagelser og tid, men netop det vil, ifølge Anne Steen, også muliggøre en ny og dybere kontakt:

Anne: Medarbejderne begynder med først at vise noget, og så gentage, gentage, gentage, så det bliver genkendeligt. Og til sidst så kommer forventningen. Og dér er der jo netop en åbenhed. Fordi, når borgerne begynder at forstå: ”Nå, det er dét, hun vil med sammen med mig”, så er de allerede ved at indstille sig på det. Og dén proces dér, den er enormt vigtig.

Og det kræver tid. Det gør det. Men altså netop hvis man på én eller anden måde får en rytme i dagligdagen, så bare 5 minutter til hver, så vil de jo efterhånden – begge parter – få den dér genkendelse og den dér forventning om, ”jamen, det er det hér, vi kan ... sammen”.

Jeg spørger Anne, om hun ikke vil mene, at hun går meget uforbeholdent ind i relationen til et andet menneske.

Anne. Jo, jamen det er rigtigt, men jeg kan da også mærke, at det har været en proces, og at det er blevet meget nemmere for mig, for nu ved jeg, at det er vejen frem. Fordi, hvis man virkelig vil et andet menneske noget, så er man jo nødt til at kunne se: ”Hvad er det du gør, og hvordan kommunikerer du? Og hvordan kan jeg så få lov til at vise dig min verden og min måde at kommunikere på? Hvordan kan vi få det flow mellem os? Hvordan kan vi få den gode energi og åbenhed?”

Og jeg mærkede det faktisk meget tydeligt, da jeg kom tilbage fra mit stress-forløb. Altså, jeg var virkelig nede på hælene, og jeg kan huske, at jeg skulle i gang med nogle nye grupper, og jeg kunne høre mig selv sidde og fortælle: ”Jamen, så gør jeg det, og så skal det foregå sådan og sådan”, og ved mig selv tænkte jeg: ”Gud, kan jeg det, overhovedet?” Jeg troede jo

overhovedet ikke på det selv. Og det, der hjalp mig, var mødet med borgerne. Der kunne jeg mærke, at der kunne jeg slippe al usikkerhed og bare være nærværende og mærke det flow og mærke den glæde, der var i det. Det var virkelig tankevækkende. Og jeg så det først et stykke tid efter. Der kunne jeg se, at det var altså det, der gjorde, at jeg kunne komme tilbage på arbejde. Jeg kunne bare sidde og være sammen med de hér mennesker. Og det var det, jeg i den grad havde brug for.

I det hele taget gør samtalen med Anne det tydeligt, at tingene sker i en proces. At man ikke kan det hele fra start, og at man hele tiden har mulighed for at lære nye ting og udvikle sine evner til at forstå andre mennesker:

Anne: De første år, var jeg usikker, og jeg syntes egentlig, at det var rart bare at sidde selv med beboerne og finde ud af ”hvad er det jeg laver?” I dag har jeg altid medarbejdere med, for de skal se, hvad jeg laver. Men i begyndelsen, i de første år, havde jeg endnu ikke forstået det dér med at give og modtage. Jeg syntes, at jeg gav og gav og gav, og jeg fik ikke noget tilbage. Og når jeg læser de rapporter, jeg har skrevet dengang Altså, jeg fik så meget tilbage fra dem, men jeg kunne ikke mærke det. Der var ét eller andet, der ikke hang sammen. Jeg havde nogle andre ambitioner eller forestillinger om, hvad der skulle komme ud af det, uden at jeg havde kunnet definere, hvad det var. Men jeg kan sådan undre mig over i dag, at jeg ikke var tilfreds dengang. Og ikke kunne mærke, at jeg fik så meget. Små lyde og øjenkontakt, som jeg jo i dag ville synes ... hold da op. Og det er det, der er så vigtigt. At man forstår de store succeser i de små ting, og at det er en stor glæde at modtage de små tilkendegivelser. At det giver rigtig meget. Men man skal virkelig også forstå det i det perspektiv, som det menneske har; Hvor stort det er at få øjenkontakt, eller at få lov til at holde i hånden med dem, eller ... ja. Så det har været en lang proces, det er klart.

Anne Steen Møller i forklædning

Når energien flyder imellem mennesker, og der ikke er en masse ord til at forstyrre ... det er fantastisk.

At Annes stilling, efter så mange år som en fast forankret del af fagligheden på Sølund, nedlægges efter hun er gået på pension, er et mysterium for mange. Anne forklarer, hvordan hun har vidst det længe, og hvordan den viden har været medvirkende årsag til endnu et nyt skridt fremad.

Anne: Det gode ved det var, at jeg kom til at tænke på, at der havde været musikterapeuter på Sølund før mig. En der hedder Merete Birkebæk, som er én af pionérerne. Hun var Nordoff-Robbins musikterapeut, og havde også en pianist med, men der var aldrig blevet skrevet noget ned om deres arbejde. Jeg havde ledt og ledt efter, hvad de havde lavet, men der var intet. Og så tænkte jeg: "Jeg må edderma'ne efterlade et spor". Og så kom idéen om,

at jeg måtte skrive en bog. Simpelthen. Og det er jeg enormt glad for, at jeg fik gjort. De skal ikke bare lige tro, at det slutter sådan. Og den bog jeg har skrevet, den blev jo så faktisk til en metode. For det var nødvendigt, syntes jeg, at få lavet en bog, der kunne læses og bruges af pædagogiske medarbejdere i en travl hverdag. Det dér med at sætte sig ned og overveje: "Hvad er det, jeg skal lave med den hér person?", det har de ikke tiden til. Så jeg tænkte, at det skulle være en pædagogisk bog, som selvfølgelig tog udgangspunkt i mine musikterapeutiske erfaringer i feltet, men som også var rettet mod den pædagogiske faggruppe, og selvfølgelig også andre faggrupper.

Selvom Anne er gået på pension, slutter hun dog ikke helt med musikterapi på Sølund, for hun er der sådan set stadigvæk. Hun fortsætter sit virke som musikterapeut, men nu på frivillig basis, med rådgivning til medarbejdere omkring de borgere, som kan være rigtig svære at få kontakt til.

Anne: Jeg arbejder frivilligt dernede lige nu, jeg kan jo ikke helt slippe det. Og jeg arbejder med en ung mand, som jeg havde, da han var 5-6 år. Jeg har beholdt mange af beskrivelserne, fordi det er jo bare så spændende. Og der har jeg kunnet læse om, hvad han kunne dengang: Spille i takt til musik, og indgå i fælles bevægelser til musik og den slags. Og så ser jeg ham i dag, og der må jeg sige; han har jo tabt så mange færdigheder. Altså, det dér, det kan han slet ikke længere. Og altså, der findes jo handicaps, hvor det kognitive degenererer, og man mister færdigheder med årene. Men så er der også det, som jeg tror tit er tilfældet med de hér færdighedstab; at det er på grund af understimulering, at man ikke er blevet mødt, at man ikke er blevet forstået. Det spurgte jeg medarbejderne om bagefter, og det var de helt enige med mig i. De tænker også, at det er det, der er sket.

Så det tænker jeg virkelig er et område, som kræver noget mere udforskning. Det går lidt i glemmebogen det dér med, at det handler om at gøre dem trygge i deres liv. Der er så mange nonverbale kommunikationsformer og helt grundlæggende færdigheder, som man jo egentlig kunne fokusere på. Sådant nogle helt grundlæggende menneskelige elementer - helt tilbage fra starten af livet; At blive berørt, blive sunget til, høre musik og blive leget med, turtagning, spænding, afspænding og så videre. At de forstår de hér ting, det synes jeg, at der burde være meget mere fokus på. At vi bygger op til, at de kan indgå i nogle samspil med andre mennesker, som er forståelige for dem. For det tænker jeg, at det har mange af dem mistet i deres liv. Det er en skam, at man ikke også definerer de non-verbale lærings- og sociale kompetencer, som man bygger op. De sociale kompetencer som vi kan have resten af livet. Det er jo det, man virkelig burde have med.

Jeg spørger Anne, om hun mon forestiller sig, at det med ham er lidt ligesom at lære at cykle igen. At når først de er kommet i gang med musikterapien, så vil han kunne finde de dér evner frem igen. Hvortil hun begejstret svarer:

Anne: Det er DET, jeg synes er spændende! Og derfor har jeg sagt til den afdeling hér, at jeg synes det kunne være enormt spændende at lave et forløb bare med ham. For det har jeg tid til og lyst til. Så kommer jeg hver tredje uge, og så skal medarbejderne så prøve nogle af de ting af, som jeg foreslår. Og så har jeg skrevet til dem, at jeg synes, at vi sammen skal se på; "Kan vi udvikle nogle af de evner, som jeg ved, at han har haft?". Og det bliver jo enormt spændende for mig selv også. Men jeg ved det

ikke. Altså, jeg kunne dårligt forestille mig, at han kunne holde om en kølle nu. Men noget jeg kunne læse i mine noter var, at han elskede mundharpen, og at han selv kunne spille på den dengang. Så jeg tænkte: "Jeg starter med selv at spille på mundharpen". Og så spillede jeg, og der sagde det fuldstændig 'bim' i øjnene på ham. Og så, når jeg holdt en pause, så lavede han en stemmelyd. Og så spillede jeg lidt og holdt pause, og så lavede han en stemmelyd og kiggede ud på mig. Så der var simpelthen bare så meget dialog dér, og det var jo skidespændende.

Ja, så jeg føler virkelig, at det er hele min læringsproces igennem livet i mange år, som jeg på én eller anden måde skal afprøve med ham. Det er jeg enormt taknemmelig over, at det kan lade sig gøre, og at de bakker op om det i huset dér.

Beboerne på Sølund er virkelig nogle stærke personligheder. Der er ikke én der ligner hinanden. Og somme tider tænker jeg "Gud, findes der også sådan én som dig". Der er en kæmpe mangfoldighed. Og det er helt fantastisk, synes jeg, at opleve hvordan man kan blive berørt af mennesker, der har så vanskelige vilkår. Og det er jo også derfor, at der er så mange medarbejdere, der er der i mange mange år.

Som afrunding på vores samtale spørger jeg Anne, hvad hun mon tager med sig fra sit lange arbejdsliv. Hvad står frem for hende?

Anne: Jamen jeg tror egentlig, det er det, vi snakker om nu. At grunden til, at jeg har lyst til at arbejde frivilligt, det er, at jeg ikke kan undvære de møder med borgerne. Det kan jeg faktisk ikke. Det giver mig så meget glæde og så meget mening. Og jeg synes, at jeg bruger mig selv på en helt særlig måde, som gør mig lykkelig. Det vil jeg faktisk sige. Det er jo ikke fordi, det bare er let, men altså ... det er jo sjovt at finde ud af, at: "Nå okay, det var lige lidt for meget, det skal jeg ikke gøre, nå, men så prøver jeg lige noget andet". Jeg synes, det er så meningsfuldt for mig og så livgivende, og det har jeg vidst længe. Det er de mennesker, der bor på Sølund, det er dem, der betyder noget. Og så er jeg glad for, at det er blevet sådan, at jeg rent faktisk kan få et forløb og kan fordybe mig lidt med den unge mand hér. Og jeg kender medarbejderne og lederen rigtig godt. Så det er også lidt som at komme hjem, altså. Jeg har jo været der så mange gange.

Ellevilde anbefalinger – fra redaktionen

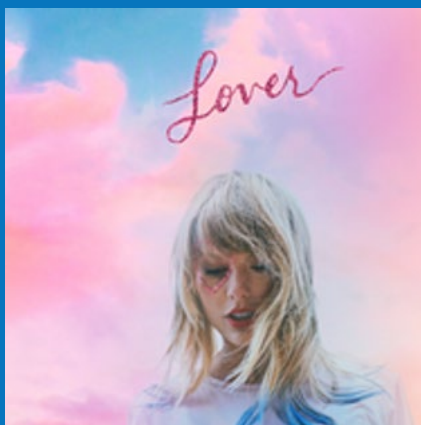
I denne version af ellevilde anbefalinger dykker vi ned i musikken; musik som rører os og har fanget vores opmærksomhed den seneste tid. Og så skal du ikke snydes for et enkelt skønlitterært vingesus.

Husk at du altid er velkommen til at sende anbefalinger ind til redaktionen på tdm.redaktion@gmail.com

Musik

Taylor Swift, *Lover* (2019)

Som musikerterapeut er det vigtig også at være orienteret om populærmusikken. Taylor har det seneste årti opnået stor international bevågenhed for sin iørefaldende popmusik og vilde indtjening. Hvis du endnu ikke er blevet en 'Swiftie' og ikke kender hendes musikalske univers, vil vi anbefale dig at lytte til albummet *Lover* fra 2019. Her er energiske sange om frisættelse, kærlighed og tro, som det er svært ikke at blive fanget af.

Musik

Marie Key og Bremer/McCoy, *Lys Finale* (2022)

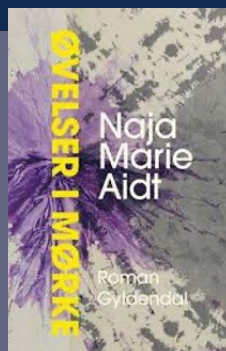
Vinteren er forbi, men derfor kan man sagtens være fyldt af melankoli og vinterenergi. Hvis du har sådan en dag midt i højsommeren, vil vi anbefale dig at lytte til Marie Keys seneste album *Lys Finale*, som hun har indspillet i samarbejde med jazz-duoen Bremer/McCoy. Det er smukt og sanseligt. Marie Keys sprøde stemme og Bremer/McCoys minimalistiske lydunivers går perfekt op i en højere enhed.

Litteratur

Naja Marie Aidt, *Øvelser i mørke* (2024)

Aidt har skrevet en roman med et sprog så utroligt stimulerende, at man føler sig som medpassager i bussen, når hovedpersonen tager bussen hjem, efter hun har været til psykolog. Hovedpersonen, en 58-årig kvinde, har PTSD og går i traumebehandling. Man forstår og mærker hendes kropslige reaktioner, både de smukke og de svære, og vigtigst af alt får sproget lov til at dvæle og undersøge betydningen af de venskaber, hovedpersonen har i sit liv. Nære venner, som lige så stille hjælper hende til at hele.

September 2022 – februar 2024

Ny forskning i musikterapi

Hanne Mette Ochsner Ridder

professor ved Musikterapiuddannelsen
og ph.d.-specialiseringen i Musikterapi, Aalborg Universitet.
hmr@ikp.aau.dk

I Ny forskning i musikterapi får du en kort opdatering over hvad der har rørt sig i musikterapiforskningsmiljøet på Aalborg Universitet i halvåret siden sidste nummer af Tidsskriftet Dansk Musikterapi. Herudover får du indblik i den nyeste internationale forskning i musikterapi eller forskning som har relevans for faget.

Nyt om forskning i musikterapi fra AAU

Musikterapeut Julie Ørnholt Bøtker har forsket i fænomenet autenticitet og hvordan autenticitet opleves, beskrives og anvendes i både musikundervisning, musikterapi og musikperformance.

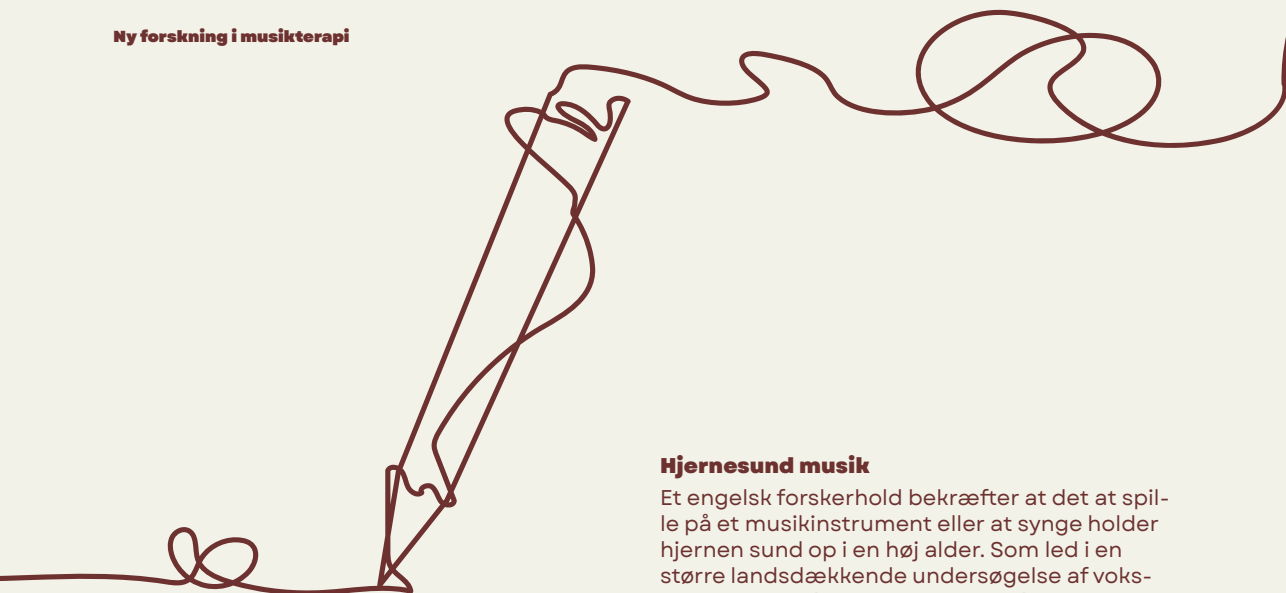
Hun forsvarede sin ph.d.-afhandling med titlen *The kaleidoscope of authenticity* ved et af programmets mest velbesøgte ph.d.-forsvar den 16. november 2023. Hendes opponenter var professor Anne Haugland Balsnes fra Universitetet i Agder, Norge, og ekstern lektor Dave Camlin fra Royal College of Music, UK, samt lektor fra AAU, Bolette Daniels Beck, som var formand for komiteen. I sin forskning fandt Julie Ørnholt Bøtker frem til at både autenticitet og således også inautenticitet kan fungere som udgangspunkt for en mangefacetteret forståelse af sig selv som musikprofessionel og som musikterapeutstuderende. Begrebet kan anvendes i musikfaglig praksis og i træning af musikterapeuter som et værktøj til at styrke kontakten til ens eget musiske væsen og et middel til selvagens i form af etisk og

musikalsk selvomsorg. Dermed kan begrebet autenticitet bidrage til at forbedre musikprofessionelles oplevelser af og i praksis.

Bøtker, J. Ø. (2023). *The kaleidoscope of authenticity. Experiences, understandings, and applications of authenticity in music education, music therapy, and music performance*. Ph.d.-afhandling, Institut for Kommunikation og Psykologi. <https://vbn.aau.dk/da/persons/105882/publications/>

Fra oktober 2023 blev to nye ph.d.-studerende indskrevet ved ph.d.-specialiseringen i musikterapi. Diandra Russo er fra Schweiz og forsker i brugen af monochord-instrumentet i musikterapi, og undersøger hvordan det påvirker den terapeutiske relation. Joyu Lee er fra USA og Taiwan og forsker i metoden *Music Breathing* og dens virkning på affektregulering hos unge universitetsstuderende i USA.

I det seneste halve år har forskningsgruppen udgivet en række forskningspublikationer, heraf en artikel skrevet af Stine Lindahl Jacobsen, Susan Hart, Jens Anderson-Ingstrup og Gustavo Gattino. De tager udgangspunkt i at forældres og fagpersoners kommunikation og evne til at synkronisere er af afgørende betydning for børns emotionelle og sociale udvikling. Derfor kan det i nogle tilfælde være vigtigt at give en præcis og objektiv vurdering af kommunikationen mellem forældre/fagperson og barn. Med det afsæt undersøgte forskningsgruppen to forskellige assessment-redskaber anvendt til formålet, nemlig *The Marschak Interaction Method of Psychometrics* (MIM-P) og *Assessment of Parent-Child Interaction*

(APCI). Begge redskaber er baseret på direkte observation af forældre/fagperson-barn dyader hvor MIM-P er baseret på aktiviteter og leg, og APCI på nonverbale interaktioner med musik. APCI er udviklet af musikterapiforsker, Stine Lindahl Jacobsen, fra Aalborg Universitet. Sammenlagt indsamlede 47 medarbejdere fra 12 forskellige botilbud data fra 139 MIM-P-dyader og 129 APCI-dyader. I begge tilfælde var lidt over en tredjedel af dyaderne henvist til udredning, mens resten var fra familier uden direkte kontakt med sociale myndigheder. En såkaldt psykometrisk analyse af de to redskaber viste at de er valide og præcise i deres vurdering af forældre/fagperson-barn interaktion, og at begge kan pege på hvilke dyader der er henvist, og hvilke der ikke er. Forskerne kunne ligeledes afdække mikro-nuancer i den nonverbale kommunikation og kunne således anbefale begge redskaber, når børn og familier henvises til udredning.

Jacobsen, S. L., Hart, S., Anderson-Ingstrup, J., & Gattino, G. (2024). Psychometric properties of the Marschak Interaction Method of Psychometrics and the Assessment of Parent-Child Interaction within residential care and non-referred settings. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1296113>

Hjernesund musik

Et engelsk forskerhold bekræfter at det at spille på et musikinstrument eller at synge holder hjernen sund op i en høj alder. Som led i en større landsdækkende undersøgelse af voksnes kognitive funktionsniveau, tilføjede de et ekstra spørgeskema. Dette skema havde uddybende spørgsmål om engagement med musik, herunder instrumentspil, sang, musiklytning og egen-vurdering af musikalske færdigheder. I alt besvarede 1.107 personer de ekstra spørgsmål som blev analyseret sammen med de øvrige spørgsmål om kognition. Resultaterne viste en klar sammenhæng mellem kognition og engagement med musik. Desuden fandt forskerne at deltagere, der havde spillet (eller stadig spillede) på et musikinstrument havde bedre arbejdshukommelse og evne til problemløsning (eksekutivfunktion). Også hos deltagere, der angav at synge, var der højere score for eksekutivfunktion, ligesom der var en sammenhæng med generel musikalitet og arbejdshukommelse. Sjovt nok havde klaverspillere – og til en vis grad også messingblæsere – højere scores for arbejdshukommelse, mens tallene for eksekutivfunktioner var højest hos træblæsere. Socioøkonomiske faktorer blev ikke inddraget i undersøgelsen, som derfor kun kan pege på sammenhænge, men ikke årsags-/virkningssammenhænge. Forskerne foreslår dog, at hvis engagement med musik kan styrke hukommelse og bidrage til at løse komplekse udfordringer, bør musiks potentialer til hjernesund aldring tages til efterretning.

Vetere, G., Williams, G., Ballard, C., Creese, B., Hampshire, A., Palmer, A., ... & Corbett, A. (2024). The relationship between playing musical instruments and cognitive trajectories: Analysis from a UK ageing cohort. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 39(2), e6061. <https://doi.org/10.1002/gps.6061>

Parallelt med dette viser et hollandsk studie at "musical expertise" gavner hukommelsen. Den såkaldte musikalske ekspertise blev undersøgt med både tests og udfyldelse af et spørgeskema, og indkredsede bl.a. engagement i musik. Formålet var at undersøge hvad der bedst styrker hukommelsen: ord, toner, rytmer eller melodi, hvilket blev undersøgt hos en gruppe ældre personer med intakt hukommelse og en gruppe med lettere kognitiv svækkelse. Forsøgsdeltagerne skulle huske en række med 8 forskellige tal, som så enten blev afspillet monotont, med toner, med rytmer eller som en lille melodi. Forsøget viste at deltagere med mild kognitiv svækkelse klarede sig dårligere i alle tests, men at begge grupper huskede talrækken bedst når den blev præsenteret rytmisk. Forskerne kunne således bekræfte at rytmiske remser er effektive. Forsøget viste også at toner og melodi ikke styrker korttidshukommelsen, hvilket kan forklares med at melodier indeholder mange informationer på én gang. I forsøget var det udelukkende ny information, der skulle huskes. Derfor skal det afslutningsvis pointeres at indlæring (og hermed lagring i langtidshukommelsen) gennem huskesange, hvor sangen synges gentagne gange over tid, ikke var mål for denne undersøgelse.

Derks-Dijkman, M. W., Schaefer, R. S., Stegeman, M. L., van Tilborg, I. D., & Kessels, R. P. (2023). Effects of musical mnemonics on working memory performance in cognitively unimpaired young and older adults. *Experimental Aging Research*, 49(4), 307-320. <https://doi.org/10.1080/0361073X.2022.2104061>

EEG og dynamiske processer i musikterapi

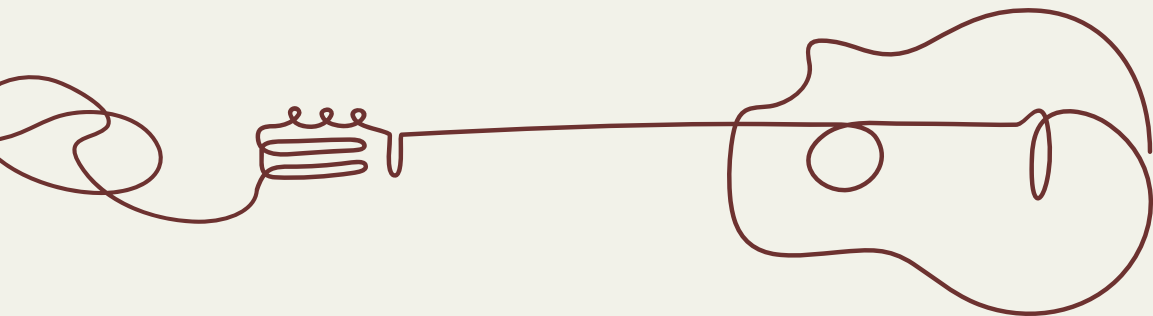
Forrige undersøgelse handlede om rytme og hukommelse, og i næste undersøgelse er trommerytmer i fokus. Forskerholdet bag den internationale undersøgelse beskriver trom-

ning som en nonverbal kommunikationsform til formidling af følelsesmæssigt indhold – og hvor tromning netop har fordel af at være mindre kompleks end andre kommunikationsformer pga. fraværet af melodiske og harmoniske egenskaber. Omfattende data blev indsamlet fra en enkelt session på 25 minutter i et såkaldt hyperscanningsstudie, og resultaterne viste musikalsk synkronicitet og tydelig puls i udvalgte momenter samt øget "inter-brain coupling" i EEG-målinger. Forskerholdet konkluderede at forskellene i neural synkronisering og musikalske funktioner fremhæver musikterapiens dynamiske karakter.

Maidhof, C., Müller, V., Lartillot, O., Agres, K., Bloska, J., Asano, R., ... & Fachner, J. (2023). Intra- and inter-brain coupling and activity dynamics during improvisational music therapy with a person with dementia: An explorative EEG-hyperscanning single case study. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1155732>

EMG og fysisk ubehag ved musik

I forskningen er der entydige resultater med hensyn til de mange positive effekter af musik. Men hvad med de negative effekter af musik? I et studie fra Tyskland undersøgte forskerne respons på musik ved hjælp af elektromyografi (EMG), som er en måling af musklers elektriske aktivitet. Herudover målte de arousal-respons med forskellige parametre (f.eks. hjerterytme, vejtrækningsrytme og hudmodstand). Målet var at undersøge fysiologiske reaktioner på musik hos personer der i særlig grad oplever noget musik meget negativt. Derfor ønskede forskerne i første omgang at finde frem til forsøgsdeltagere med udtalt negativ respons på bestemte musikstykker. På den måde kunne de matche lignende studier hvor deltagere er

valgt fordi de responderer særlig positivt på musik. Deltagerne blev fundet ved hjælp af et online spørgeskema efterfulgt af en yderligere udvælgelse, og derefter blev deres *disliked music*, her kaldet hade-musik, matchet med musik som andre deltagere reagerede neutralt på. For ikke at sammenblande med andre faktorer, blev deltagere som forbandt et musikstykke med en særlig negativ eller traumatisk oplevelse ikke inkluderet i studiet. I alt indgik 41 deltagere (heraf 20 kvinder) med en gennemsnitsalder på 43 år. EMG blev anvendt til at måle på ansigtsmusklerne, og den stærkeste effekt ved studiet hang sammen med en særlig muskel: levator labii. Sammentrækning af denne muskel giver et løft af overlæben som generelt tolkes som tegn på afsky og væmmelse. Også andre ansigtsmuskler pegede på stærkt negative emotioner forbundet med hade-musikken. I kontrast til EMG-målingerne var arousal-målingerne knap så entydige. De viste dog samlet set en respons på hade-musikken som forskerne forklarede som stærke følelser af ubehag. Som før nævnt var deltagerpopulationen særligt udvalgt med hensyn til deres stærkt negative reaktioner på hade-musikken. Det viste sig at denne gruppe deltagere adskilte sig fra normen, når det kom til karaktertræk. De var mere vrede, men også mere åbensindede og udviste en højere æstetisk sensitivitet. Fundet indikerer at der er brug for mere forskning i hvorfor musik kan give så stærke følelser. Forskerne konkluderede at musik kan frembringe vrede, afsky og utilpashed, som er reaktioner der kan sammenlignes med det sympatiske nervesystems kamp-flugt mekanismer.

Merrill, J., Ackermann, T. I., & Czepiel, A. (2023). Effects of disliked music on psychophysiology. *Scientific Reports*, 13(1), 20641. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-46963-7>

Musik mindsker smerte og angst efter operation

Angst før en operation kan øge komplikationer efter operation og forlænge indlæggelsestiden. Derfor undersøgte et kinesisk forskerhold effekten af musikterapi anvendt ved operationer. Ved hjælp af en systematisk litteraturnemgang fandt de frem til 19 kontrollerede studier med i alt 1803 patienter. En meta-analyse af studierne viste at musikterapi under operation signifikant reducerer smerte og angst efter operation og mindsker ustabil blodtryk og hjerterytme. Der sås ingen effekt på kvalme og opkast eller ændringer i patienttilfredshed. Forskerne fremhævede de positive resultater, men også at der er behov for yderligere forskning. I forskningsartiklen blev der ikke gjort rede for selve musikterapi-interventionen, ud over at den bestod af lytning til yndlingsmusik eller til udvalgt afslapningsmusik. Det blev heller ikke nævnt om interventionen var udført af, eller i samarbejde med, en musikterapeut, hvilket er tankevækkende med henblik på forrige studie der viser at musik også kan opleves negativt.

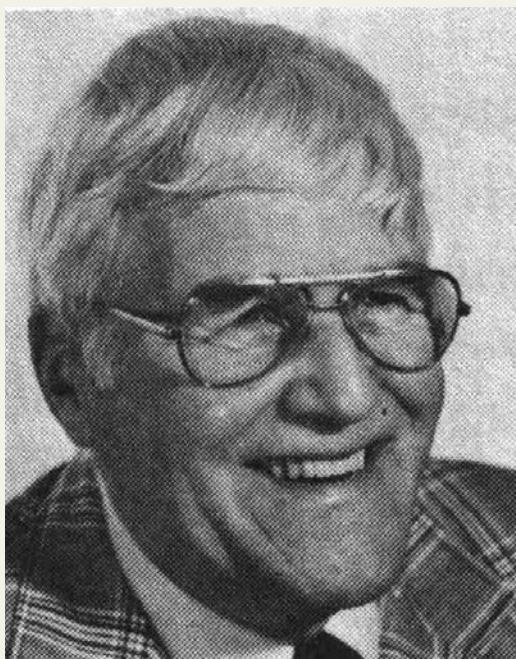
Li, G., Yu, L., Yang, Y., Deng, J., Shao, L., & Zeng, C. (2024). Effects of Perioperative Music Therapy on Patients with Postoperative Pain and Anxiety: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Journal of Integrative and Complementary Medicine*, 30(1), 37-46. <https://doi.org/10.1089/jicm.2022.0803>

Musik som livskraft

Tilbageblik på Karl-Gustav Rydvall

Lene Ravn
cand.mag. i musik & logopædi.
Pippipep@gmail.com

Karl-Gustav Rydvall (1912-2002) var klassisk sanguddannet, organist, lærer og rektor ved "Schola Cantorum" i Stockholm. Desuden blev han fra 1960'erne ansat som en af Sveriges første musikterapeuter ved Danderyds psykiatriske hospital og Rosenlunds plejehjem i Stockholm. Han arbejdede både med psykisk og somatisk syge. Han kaldte dem ofte "elever", for: "Vi er jo alle elever i livet!", sagde han.

"Vi måste släppa fram den verkliga kraften inom människorna, den äkta kreativiteten, skrattet – och gråten. Allt detta kan musiken hjälpa oss med"

Dette indlæg er et historisk vingesus om en stor svensk personlighed, Karl-Gustav Rydvall. Hans navn fortjener ikke at gå i glemmebogen! Rydvall satte et betydeligt aftryk i Stockholms sangpædagogiske og ikke mindst i den musikterapeutiske verden igennem mere end 40 år. Jeg var så heldig at møde ham i 1992 til et intenst syngende samvær med en gruppe på Gamla Stan. Vi fik en god samtale bagefter. Jeg husker, hvilken inspiration det var at møde dette varme karismatiske menneske. For nylig fandt jeg den lille bog, han gav mig: Musik som livskraft (1986). Det blev anledningen til mit indlæg her.

Rydvals vej

Rydvall var opmærksom på ikke at bruge ord, som kunne "blokere", hellere nogle der kunne forbindes med noget positivt. Han fandt det bedre at tale om "at være til nytte" end at "være dygtig" – på den måde opstod der ikke præstationstraumer. Han foretrak også at bruge billedsprog frem for tekniske termer, som f.eks. det at puste en indre luftballon op med indåndingen. Følelserne, fantasien og en legende atmosfære blev således stimuleret. Rydvall anvendte ofte selvkomponerede små enkle sange med positive tekster (se node).

Sang kunne også blive til "organiseret skrig" – ikke mindst når angsten prægede en elev. F.eks. hos en deprimeret og angst langtidspatient med svag tale og svær svimmelhed. Patienten fik, igennem sang og skrig, aktiveret åndedrættet, øget ilttilførslen, og oplevede mindre svimmelhed, mere afspændthed samt bedre talesprog og humør (Rydvall, 1986, s.12).

Åndelighed, kærlighed, det indre sjælsliv
var de vigtige ting, som Rydvall koncentre-
rede sig om i undervisningen.

Sangen blev et mål for *selverkendelse*.

"Bioenergetikkens fader", Alexander Lowen, er også en af Rydvals inspirationskilder – et kropsterapeutisk perspektiv. Rydvall har et eksempel med en elev, der for første gang i sit liv skraldgrinede, da han havde lavet staccato-øvelser. Øvelserne løsnede latteren, og med den løsnedes også spændinger og begrænsende selvbilleder.

Rydvall lyttede sig frem til sin metode gennem sit arbejde med elever i mange år. "For at kunne lytte, må man gå ind i stilheden", sagde han. "I dag hører jeg dårligere, men lytter bedre!" Rydvall lyttede sig ind til elevens *grundtone*, der hvor eleven følte sig bedst hjemme og hvor kraften bedst kunne udgå fra.

Nu må vi huske på, at der, i 1960'erne, da Rydvall begyndte sit musikterapeutiske virke, ikke var lungekor i hver en by eller mange, der havde erfaringer med stemme, psyke og krop som nu. Rydvall var en ægte *musikterapi-pioner*, der arbejdede med at få livskraften frem hos sin elev og samtidigt mindske sygdomsgener.

Derfor vil jeg til sidst blot med smil i hjerte sige:
Æret være Karl-Gustav Rydvals minde!

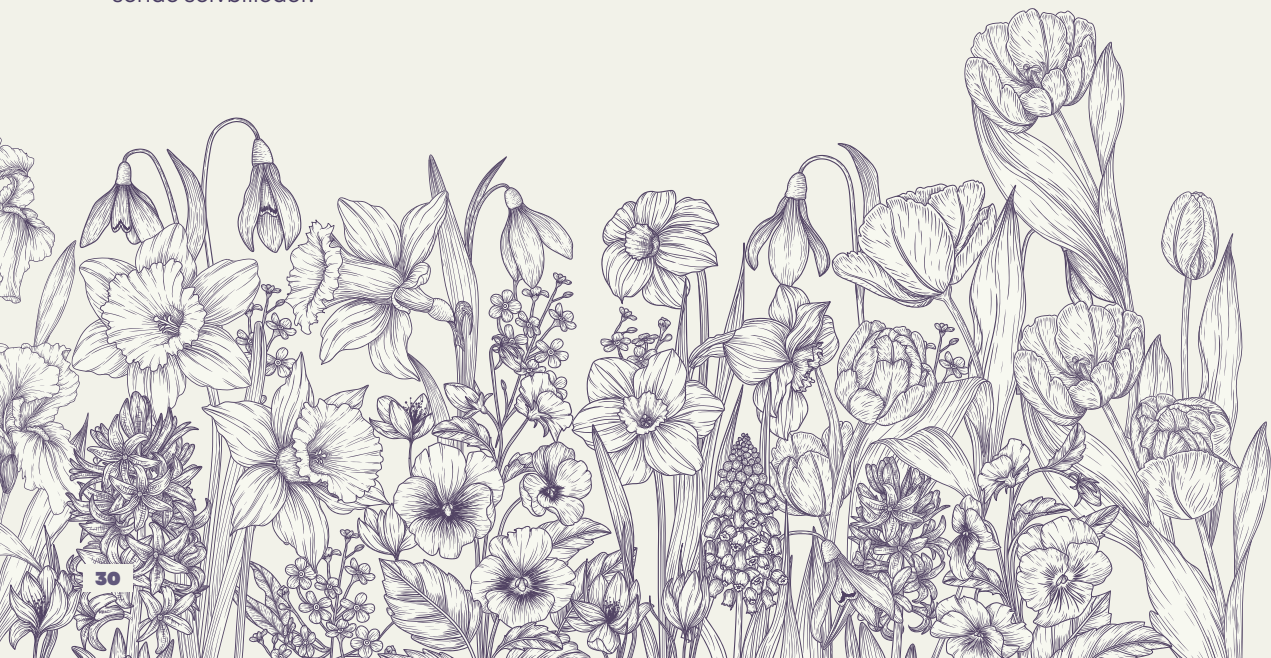
Mere information

Rydvall, K.-G. (1986). *Musik som livskraft*. Almqvist & Wiksell (Findes på bibliotek i Lund)

Rudberg, S. (2004). *Sång som en läkande lek. En studie av samband mellan sång och hälsa*. [Kandidatopgave fra Musikhögskolan i Piteå & Institutionen för hälsovetenskap i Boden]. www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1028468/FULLTEXT02.pdf

Signe Rudberg var elev af Karl-Gustav Rydvall.

En anden Rydvall-elev, Marit Eneström, underviser i Stockholm: www.voiceandbody.se/info/marit-enestrom

Sången

Text: Sture Nylén Musik: K-G Rydvall

Vad är det som sker i en män-ni-skas bröst när sång-en med käns - lan

The first system of musical notation for the song 'Sången'. It features a piano accompaniment with a treble and bass clef, and a vocal line. The lyrics are: 'Vad är det som sker i en män-ni-skas bröst när sång-en med käns - lan'.

blan - das? Det är ej ens ytt - re men in - re röst som i - bland gör det svårt att

The second system of musical notation. The lyrics are: 'blan - das? Det är ej ens ytt - re men in - re röst som i - bland gör det svårt att'.

an - das. Du fång - as av to - ner. Du fång - as av or - den. Du

The third system of musical notation. The lyrics are: 'an - das. Du fång - as av to - ner. Du fång - as av or - den. Du'.

glöm-mer att verk - lig - het fin - nes. Du är i en him - mel, ej

The fourth system of musical notation. The lyrics are: 'glöm-mer att verk - lig - het fin - nes. Du är i en him - mel, ej'.

mer på jor - den. För en stund Din e - vig - het vin - nes.

The fifth system of musical notation. The lyrics are: 'mer på jor - den. För en stund Din e - vig - het vin - nes.'

Stafetten

- en musikterapeut beretter,
inspireret af en interesseret
fagkollegas spørgsmål

Erfaringer og perspektiver på demensområdet og palliation

Hugo Jensen

cand.mag. i musikterapi, pædagogisk diplomuddannelse i psykologi (UCC), og konservatorieuddannet organist (DKDM). Ansat på Diakonissestiftelsens Hospice på Frederiksberg og Center for demens – Lindehusene, København. Tilknyttet Simeon – Sankt Johannes Sogn til demensvenlige gudstjenester og sangeftermiddage. Hugo75002@yahoo.com

Inge Nygaard Pedersen: Jeg vil gerne sende Stafetten videre til musikterapeut Hugo Jensen, som gennem mange år har arbejdet både inden for palliativ pleje og demensområdet i København. Hugo er meget aktiv på de sociale medier og der er altid megen positiv energi i de (for)omtaler Hugo lægger ud omkring sit arbejde.

Mit første spørgsmål til Hugo lyder: Hvad tænker du er vigtigst at formidle inden for musikterapi i palliativ pleje og demensområdet med henblik på at få musikterapi inden for palliativ behandling/pleje anbefalet af Sundhedsstyrelsen?

Vejen til at få beskrevet og anerkendt musikterapi som en faglig indsats, som borgere skal have adgang til, må være gennem solid argumentation på baggrund af valid forskning i god praksis. For at synliggøre vores praksis er det vigtigt, at vi deltager i tværfagligt samarbejde og dokumenterer musikterapien.

Det er vigtigt at skelne mellem musikterapi, indirekte musikterapi, musikmedicin og helsemusicering, samt tydeliggøre, hvornår der er tale om behandling, sundhedsfremme eller rehabilitering. De antagelser bygger jeg på de erfaringer, som jeg har gjort siden 2017 i mine to fastansættelser: 18,5 timer om ugen på Diakonissestiftelsens hospice på Frederiksberg og 10 timer om ugen med demensrehabilitering i Center for demens – Lindehusene på Nørrebro. Jobopslagene handlede begge steder udelukkende om musikterapi, men over tid er jeg også kommet til at arbejde med indirekte musikterapi, musikmedicin og helsemusicering. Begge arbejdspladser anerkendte behovet for at bruge afspillet musik på lovlig vis (også af andre faggrupper) i f.eks. musikmedicin og musikaktiviteter, hvorfor der blev tegnet abonnement til musiktjenesten MusicMind.

I det følgende vil jeg kort beskrive de forskellige former for musikterapi og hvordan jeg har praktiseret og formidlet dem gennem mit arbejde.

Indirekte musikterapi

I disse år blomstrer den indirekte musikterapi på demensområdet takket være PAMI-forskningsgruppens fantastiske arbejde på AAU under ledelse af professor i musikterapi, Hanne Mette Ochsner Ridder. Det er indirekte musikterapi, når musikterapeuter underviser og opkvalificerer andre fagpersoner i brugen af musik og egen krop og stemme i deres praksis. I Center for demens – Lindehusene har jeg undervist kollegaer i forbindelse med min certificering i PAMI (Personafstemt musikalsk interaktion), hvor deltagerne blev trænet i øget kropsbevidsthed og brugen af afspillet musik i plejesituationer, aktiviteter eller fællesrum. Jeg er optaget af modellen om Ramme, Regulering og Relation, der er udfoldet i bogen *Stemning* (Ridder & Krøier, 2022). En systematisk tilgang som PAMI er også relevant for palliationen og andre områder. På hospicet har jeg i en resourcegruppe for åndelig omsorg, bestående af tre sygeplejersker og præsten, revideret den kliniske vejledning, så der er kommet mere fokus på det nonverbale og kroppens musik.

I 2019 blev musikterapi anbefalet i Sundhedsstyrelsens kliniske retningslinje som behandling af adfærdsmæssige og psykiske symptomer (BPSD-adfærd) hos personer med en demenssygdom. Næste skridt må være at stræbe efter en anbefaling af den indirekte musikterapi.

Musikmedicin og palliativ indsats

"I musikmedicin er det musikken selv, der 'gør arbejdet'. Her bruges særligt udvalgt eller specialkomponeret musik til at påvirke behandlingssituationen ved at aflede ens opmærksomhed fra støj og smerte og i stedet støtte afspænding og stimulere fantasien", præciserer en hjemmeside fra Kræftens bekæmpelse. På hospicet blev der efter min ansættelse indkøbt nye musikanlæg og højttalere og installeret en iPad til personalestyret afspilning af musik på alle stuer og i fællesrummet. Signe Marie Lindstrøm og Annette Majlund, erfarne musikterapeuter fra palliationen, sammensatte nye spillelister i MusicMind til bl.a. smertelindring og terminale patienter. Ledelsen på

hospicet støttede op om at gøre musikmedicin til indsatsområde, hvorfor en tværfaglig resourcegruppe for musikmedicin (med sygeplejersker og en fysioterapeut) blev oprettet. Som undervisningsmateriale til den samlede personalegruppe valgte resourcegruppen en pjece, 'Musik som lindring', udarbejdet af Lise Høj Laursen, der er ansat på Videnscenter for Lindring i Københavns kommune, samt artiklen fra Kræftens bekæmpelses hjemmeside. Til patientstuerne blev der udarbejdet et infoark, hvor patienterne opfordres til 1) at bruge musik fra tidligere i livet (helse-musicering), 2) at anvende musikmedicin efter vejledning fra personalet og 3) tage imod muligheden for musikterapi. Jeg mener, at musikmedicin kan og bør betragtes som en variant af indirekte musikterapi, så der på baggrund af musikterapeutiske kompetencer sikres en forsvarlig implementering og anvendelse af musikmedicin.

I palliationen er der med udgivelsen af Anbefalinger til kompetencer for musikterapeuter i den palliative indsats (Lindstrøm & Falk, 2020) et glimrende afsæt for forskning og anerkendelse. Vi må forsøge at styrke både musikterapien, musikmedicinen og undervisningen i krop og stemme. En udfordring er, at meget forskning (f.eks. i musik og smertelindring) ofte laves med forskellige musikinterventioner. I Danmark har vi nu dannet to forskellige netværk i den specialiserede palliation: Fagforum for palliativ musikterapi (for kandidatuddannede) og Netværk for musikansatte på hospice. Mit håb er, at der i de respektive vejledninger på hospice for f.eks. behandling af smerter eller åndenød, vil komme beskrivelser af både musikterapi, musikmedicin og personalets brug af krop og stemme som non-farmakologisk behandling. At arbejde tættere sammen med fysioterapeuter om f.eks. åndedrætsøvelser, kunne danne afsæt for at styrke det tværprofessionelle samarbejde med også sygeplejerskerne. Det er stort, at musikterapien er med i en ny klinisk retningslinje om "Eksistentielle og åndelige aspekter i palliativ indsats".

Helsemusicering

På demensområdet er jeg ansat i dagtilbuddet 'Huset' for yngre og hjemmeboende personer med en demenssygdom. Foruden en morgensamling for alle medlemmer med musik, sang og bevægelse, laver jeg hver uge aktiviteterne Musik og bevægelse og kor i samarbejde med et tværfagligt team. Der er ikke tale om musikterapi, da jeg ikke laver assessment og evaluering og heller ikke dokumenterer. Der er nærmere tale om helse-musicering.

I 2018 lavede jeg, i samarbejde med AAU og professor emeritus Lars Ole Bonde, et pilotprojekt om gruppemusikterapi med medlemmer fra Huset. Projektet blev præsenteret med et oplæg om forskellen på musikterapi og helsemusicering i 2022 på Nordisk Gerontologisk Kongres. Analyser af gruppemusikterapien beskrev udbyttet for deltagerne (Jensen & Bonde, 2021). Resultaterne pegede på, at musikterapeuter kan vejlede personer med en demenssygdom og deres pårørende til en sundhedsfremmende eller rehabiliterende anvendelse af musik på et tidligt stadium i sygdomsforløbet.

Kan vejledning i helse-musicering også betragtes som en form for indirekte musikterapeutisk praksis, når det ikke er rettet mod omsorgspersonale på plejehjem? Det skal jeg nu som gæsteforsker ved CEDOMUS undersøge i et 2-årigt projekt, hvor andre faggrupper gennem undervisning ud fra manualer skal lære at planlægge og afvikle henholdsvis demenskor (rundt om i landet) og musikaktiviteter (i et læringsforløb for aktivitetsmedarbejdere i Københavns kommune).

Ovenstående eksempler viser hvordan vi kan formidle musikterapi i det daglige arbejde, gennem tværfaglige arbejdsgrupper, undervisning og vejledning til kolleger, forskning, foredrag og udgivelser. Og derved arbejde henimod at få musikterapi i demensomsorg og palliation anbefalet af Sundhedsstyrelsen.

Inge Nygård Pedersens andet spørgsmål lyder: Er der nogle milepæle inden for dit arbejde du specifikt gerne vil fremhæve?

En milepæl er arbejdet omkring at udvikle en mere demensvenlig folkekirke. De første år efter konservatorieuddannelsen i 2006 var jeg tilknyttet pastoralseminariet som vejleder i gudstjenesteplanlægning for organist- og teologistuderende. En naturlig brobygning fra kirkemusikken til musikterapien begyndte på PROMUSA-uddannelsen (som nu går under navnet 'Musik, psykologi og sundhed', red.).

I 2014 søgte jeg organistjobbet ved De gamles bys kirke og plejecenter Sølund på Nørrebro, fordi der i stillingsopslaget var formuleret et ønske om at udvikle kirkens musik, så den bedre kunne imødekomme og favne mennesker ramt af en demenssygdom. I 2016 undersøgte jeg i et projekt ved UCC, en metode til at lave demensvenlige gudstjenester. Da jeg i 2017 skiftede organistjobbet ud med musikterapien, fik jeg heldigvis mulighed for at beholde arbejdet med at lave demensvenlige gudstjenester og sangeftermiddage i sognet på Nørrebro. Jeg holder meget af det, og det passer fint ved siden af mine to andre ansættelser.

I 2019 blev jeg underviser med min præstekollega, Jeppe Carsce Nissen, på en gerontologisk efteruddannelse for ansatte i folkekirken. Han har skrevet en kompetenceprofil for præster på demensområdet hvor begreberne Ramme, Regulering og Relation indgår. Med Lars Ole Bonde skrev jeg i 2020 et kapitel om kirke, musik og sang i bogen 'Salmesang med demensramte'. I foråret 2024 skal jeg for første gang undervise de studerende på pastoralseminariet i at lave demensvenlig kirke, og i efteråret skal jeg på nordisk kirkemusiksymposium holde et seminar om det. Kirken rummer muligheder og kan rette sig mere og bedre mod mennesker med en demenssygdom og deres pårørende, f.eks. ved også at arrangere demenskor i lokalsamfundet og på plejehjem.

Må 2024 blive året hvor demenskor ved vores fælles hjælp kommer til at klinge over hele landet - både i og udenfor kirkerne.

De kommunale besparelser på demensområdet i 2023 har været katastrofale. De er sket på trods af Sundhedstydrelsens anbefalinger. Må det hurtigt vende til flere og bedre ansættelser af musikterapeuter, både i palliationen og demensomsorgen. PAMI-forskningsgruppen har vist en god vej for indirekte musikterapi i demensomsorgen på plejehjem. Jeg har her forsøgt at indkredse, hvordan den indirekte musikterapi – ud fra mine erfaringer – også har relevans indenfor palliationen, samt i demensrehabiliteringen i tiden før livet i plejebolig. Undervisning på sundhedsfaglige uddannelser ser jeg også som en langsigtet investering, en form for indirekte musikterapi, der sigter mod at styrke både personalets kropsbevidsthed og brugen af musik i fremtidens sundhedsvæsen. For at opnå anerkendelse hos Sundhedsstyrelsen af både musikterapi og den indirekte musikterapi (med de forskellige grene indenfor f.eks. musikmedicin, helsemusicering og uddannelse), bør vi forske i og synliggøre de respektive indsatsområder, også i andre fagblade og tidsskrifter. Jeg tror, at udvikling og anerkendelse også kan ske gennem et øget samarbejde med f.eks. REHPA, 'Videnscenter for Rehabilitering og Palliation'.

Jeg sender Stafetten videre til Annette Majlund med spørgsmålene:

1. 'Hvordan ser du dit arbejdsliv og udviklingen af det over tid, i forhold til de syv kompetenceroller beskrevet i 'Anbefalinger til kompetencer for musikterapeuter i den palliative indsats' (s. 23): Faglig ekspert, Professionel, Sundhedsfremmer, Kommunikator, Samarbejder, Leder/koordinator, Akademiker/formidler?

2. Hvad brænder du mest for og hvorfor?

Referencer

Jensen, H., & Bonde, L. O. (2021). Hjerterum og plads til hvem du er – gruppemusikterapi med yngre mennesker med demens. *Dansk Musikforskning Online*. https://danishmusicologyonline.dk/arkiv/arkiv_dmo/dmo_saernnummer_2021/dmo_saernnummer_2021_musikkens_faellesskaber_04.pdf

Lindstrøm, S. M., Falk, M., Knudsen, B. L., Bøtke, J. Ø., Hyldgaard, U. L., & Rasmussen, L. (2020). *Anbefalinger til kompetencer for musikterapeuter i den palliative indsats*. Udgivet i et samarbejde mellem DMTF, DM & DMCG-PAL.

Ridder, H. M. O., & Krøier, J. K. (2022). *Stemning. Musikalsk interaktion i demensomsorgen*. Gyldendal.

Mere og mere musikterapi i psykiatrien – netværksmøde i MIP-gruppen

Bente Østergaard Callesen

kandidat i musikterapi, ansat ved Marielund, Døgncenter for Socialpsykiatri, Kolding og Plejehjemmet Herluf Trolle, Odense.
Bcallesen62@gmail.com

Marielund, Døgncenter for Socialpsykiatri i Kolding, lagde d. 1. marts '24 hus til et netværksmøde for MIP – Musikterapeuter i Psykiatrien. Her mødtes 15 musikterapeuter fra hele landet til faglig udveksling og en nyetablering af det 'gamle MIP forum'. Vi kunne have været det dobbelte, hvilket vidner om at musikterapi i psykiatrien vokser og finder fodfæste på flere og flere arbejdspladser rundt om i landet.

Der var god energi og entusiasme, dejlige rammer at være i og fin forplejning fra 'værts'huset.

MIP-møderne har ligget lidt stille i nogle år, og det var derfor et vigtigt punkt på dagen at finde en god form for fremtidige netværksmøder.

Ordstyrer og referent var på plads fra start, så vi hurtigt kunne gå i gang med dagens program.

Dagen startede med en præsentationsrunde, hvor vi fik et kort indblik i, hvor og hvordan de deltagende musikterapeuter arbejder, og hvad der er i fokus rundt omkring. Et mangfoldigt udbud af tilgange, metoder, arbejdspladser, succeser og udfordringer.

Næste punkt var brainstorming, opsamling og planlægning af fremtidige møder. Her kom mange ønsker og input, som på overskuelig vis blev nedskrevet og samlet af Trine Hestbæk, så vi til sidst kunne opsummere og samle en plan.

Sidste oplæg på dagen stod Maja Frommelt for i form af et praktisk oplæg om hendes arbejde med kroppen i musikterapi. Meget inspirerende og givende at blive guidet ind i de helt små kropsfornemmelser og enkle bevægelser med stor betydning for måden at være i verden på og måden at møde verden på.

Bagest fra venstre: Steen Meyer, Ulrik Løhde, Louise Duus, Niels Hannibal, Trine Hestbæk, Maria Schmidt, Maja Frommelt, Naja Bloch, Bente Callesen. Midt: Helle Nystrup Lund, Charlotte Dammeyer. Forrest: Mark Egebjerg, Maria Progner, Rikke Hoff, Natasja Matthé.

Afslutningsvis var der en forespørgsel på interessen for at støtte op om et muligt forskningsprojekt omkring alliancens betydning i musikterapeutiske forløb.

Fremover vil vi mødes to gange årligt ultimo februar og august, på Marielund til en dagkonference med oplæg og debat ud fra et fælles tema; derefter arbejde i mindre grupper med forskelligt fokus; og afslutningsvis et samlende fælles praktisk/musikalsk/kropsligt oplæg. Grupperne laver et onlinemøde fire uger senere, for at følge op på aftaler og indhold fra mødet. Programlægningen går på skift fra gang til gang, men indkaldelse og tilmelding sørger musikterapeuterne på Marielund for.

På dagen blev det aftalt, at MIP-netværksmødet er for uddannede musikterapeuter, der har en ansættelse som musikterapeut i psykiatrien. Nye medlemmer er velkomne.

Næste møde er d. 23. august.
Kontakt: trhe@kolding.dk

Boganmeldelse

Music Making and Civic Imagination. A Holistic Philosophy

Dave Camlin (2023), Intellect Books. 236 sider.

Hanne Mette Ochsner Ridder

professor ved Musikterapiuddannelsen og ph.d.-specialiseringen i Musikterapi, Aalborg Universitet.
hmr@ikp.aau.dk

I sin bog om music making skriver Dave Camlin om autenticitet. Det emne har han også før skrevet om, og derfor blev han udpeget til at være det ene af tre komited medlemmer da Julie Ørnholt Bøtker forsvarede sin ph.d.-afhandling i november 2023 på AAU. Bøtkers afhandling handlede netop om autenticitet og forskellige musikprofessioners forståelse af begrebet. Camlin er musiker og ekstern lektor på både Royal College of Music og Trinity-Laban Conservatoire i London.

Bogens indhold

Den 236 sider lange bog er inddelt i tre dele. I del 1 introduceres betydningen af musik i en verden med en usikker fremtid. For Camlin spiller begrebet Musicking en central rolle, hvor musikudøvelse ikke blot skal forstås som aktiviteter der direkte er knyttet til de lyde der kommer ud af det – men skal forstås som oplevelser med musik der også omfatter musiklytning, dans og interpersonelle samspil. Han forklarer ligeledes musik som "sound organised through attuned bodies" (s. 15) og fremlægger herefter en ontologi baseret på Harraways begreb Terrapolis som kan forstås som fiktioner om hvordan verdens komplekse problemer løses, og en ny harmonisk verden opstår hvor mennesker formår at leve sammen. Selvom det er naivt, foreslår Camlin, at musicking kan indgå med mulige løsninger

på verdens problemer og manglende sameksistens. Han betragter derfor musik som et komplekst adaptivt system, som både handler om æstetik, deltagelse og det udenoms-musikalske.

I bogens del 2 uddyber Camlin det komplekse og adaptive (eller tilpasningsdygtige) system som musik er. Her indgår både psykologiske, biologiske, sociale, adfærdsmæssige og musiske mekanismer, som han bl.a. forklarer med henvisning til Fancourt og kollegers review i The Lancet i 2021. Her undersøgte de hvordan fritidsaktiviteter påvirker helbred og trivsel hos personer med mental eller fysisk sygdom. Forskerne kom frem til at der findes mindst 600 mekanismer som har en forebyggende eller behandlingsmæssig effekt. Så ja, kompleksiteten ved "music making" er omfattende, og udfaldet kan være non-lineært, gentagende, selvforstærkende, videreudviklende og sammenhængende på uigennemskuelige måder. Camlin tager endvidere fat i både hvordan musik indgår i menneskets evolution, kommunikation, interpersonel neurobiologi og følelser. Teorien om "agential realism" af Karan Barad giver god mening i denne sammenhæng, og udover at uddybe det Baradske univers, vender Camlin tilbage til hvordan musik er forbundet til vitalitet og affect attunement. Musikterapeuter vil kunne nikke genkendende til teorier

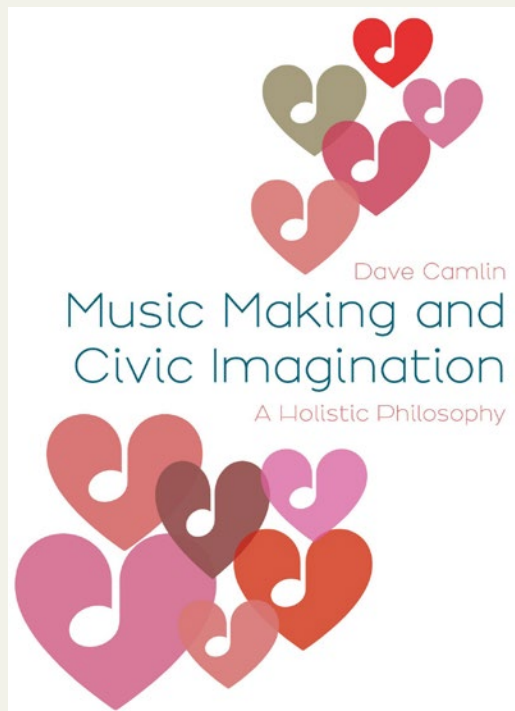
om kommunikativ musikalitet og vitalitetsformer (som indgår som pensum på musikterapiuddannelsen).

Herefter kobler Camlin musik til "civic imagination", som jeg ikke har en rammende oversættelse til, men som handler om at kunne forestille sig fremtiden. Vi kan ikke forandre verden, hvis ikke vi er i stand til at drømme om en bedre verden og forestille os hvordan en sådan verden kunne indrettes. Camlin beskriver civic imagination som en nyere udvikling i vores forståelse af samfundet, hvor vi ikke blot udvikler diskurser om hvordan vi kan forandre verden, men forholder os til kompleksiteten, modsætningerne og kontrasterne i den måde vores samfund er indrettet på, og er i stand til at forholde os til vores fejltagelser. Vi er derfor nødt til at forestille os alternativerne til nuværende kulturelle, sociale, politiske og økonomiske forhold, og vi må derfor hæve os over de udfordringer, vi står i lige nu, for at kunne skabe et nyt syn på global sameksistens og en ny verdensorden.

I bogens del 3 giver Camlin praktiske anvisninger på hvordan han har udviklet sin praksis som musiker, hvordan han mener, musikere bør uddannes, og hvad musik i det hele taget er godt for. Han mener for eksempel at musikere selv må være udøvende for at kunne være autentiske som undervisere. Autenticitet er et diffust begreb, fordi det påvirkes af vores selvbillede, selvtillid, selvværd og idealer om hvem vi ønsker at være. For at være en autentisk kunstner, uanset disciplin, må vi udtrykke noget sandfærdigt om os selv, og derfor må kunstneren også kende sig selv. Bogen sluttes af med følgende: "... musicking is a potent way in which we can face an uncertain future together, infused with moments of collective joy, and in solidarity with the earth" (s. 211).

Kommentarer

Camlin forholder sig ikke til musikterapi, men refererer til f.eks. Baktin, DeNora, Pavlicevic, Siegel, Small, Stern og Stige, som ofte indgår som teoretisk referenceramme til faget. For at afgrænse sig, tager Camlin udgangspunkt i det at være aktivt engageret i musik sammen med andre personer, og således ikke i "a more passive engagement with music as purely a listener" (s. 11). Afgrænsningen er klar, og så alligevel ikke. Musikterapeuter bruger f.eks. baggrundsmusik (som vel kan betegnes som passiv musiklytning) og musikalsk cueing, hvor musikken på et ubevidst plan skaber genkendelse og stemning, eller bruger musik for at arousalregulere. Det kræver ikke klientens aktive forholden sig til musikken, men der kan

i høj grad ske en aktivering på et ubevidst eller kropsligt plan. Ligeledes kan musiklytning skabe indre billeder eller vække erindringer, der er stærkt emotionelle. Så for en musikterapeut er en klient nok aldrig en der kun lytter. Camlin forholder sig dog til at der er en del kompleksitet, han kommer til at udelukke i sin definition af "active music making", men jeg kan ikke helt gennemskue hvor meget det selvmodsigende hans beskrivelse af musik som lyd organiseret gennem afstemte kroppe. Bortset fra den uklarhed, vil Camlins holistiske forståelse af musik vække genklang hos mange musikterapeuter.

Som undertitlen peger på, fremsætter han en holistisk filosofi og trækker på mange filosofiske betragtninger. Det kunne måske nok skræmme nogle læsere væk, og man skal måske være lidt af en teorinørd for at sluge bogen. Men der er meget at hente i Camlins holistiske syn på musik, og hvordan musik kan bidrage til at vi tør tro på en fremtid hvor kærlighed, gensidighed og en etisk forholde-måde får værdi. Jeg kan derfor varmt anbefale bogen.

I hardcoverformat er bogen desværre alt for dyr. Den kostede i marts 2024 ca. 870 kr. direkte hos forlaget Intellect, men kan også fås som pdf for ca. 700 kr. Forhåbentlig er en billigere paperbackudgave på vej.

Basic Verbal Skills For Music Therapists

Elisabeth K. Schwartz (2019), Barcelona Publishers, 164 sider.

Julie K. Krøier

cand.mag og ph.d. i musikterapi. Ansat på Neurologisk Afdeling, Bispebjerg Hospital. Ekstern lektor på musikterapiuddannelsen ved Aalborg Universitet. jukk@ikp.aau.dk

Elisabeth K. Schwartz har skrevet en vedkommende bog om musikterapeutens verbale færdigheder, der kan være en stor støtte i musikterapeutisk praksis uagtet hvilken målgruppe man arbejder med. Bogen er en lærebog, men kan også læses af den erfarne praktiker, som ønsker større bevidsthed om brug af verbalt sprog i musikterapi.

Bogens vigtigste bidrag er at kategorisere forskellige måder musikterapeuten kan anvende verbalt sprog samt invitere læseren til at reflektere over hensigtsmæssig brug af verbalt sprog i musikterapi. Indledningsvist berører bogen desuden centrale aspekter ved kommunikation som f.eks. evnen til at lytte, gestik samt betydningen af klientens sociale og kulturelle baggrund.

Bogen opdeler musikterapeutens brug af verbalt sprog i henholdsvis verbal rammesætning (verbal framing), verbale udvekslinger (verbal

exchanges), verbale interaktioner samt verbale interventioner. I det følgende vil jeg kort redegøre for Schwartz' sondring mellem de forskellige former for brug af verbalt sprog.

Verbal rammesætning vedrører de ord, som musikterapeuten bruger til at guide eller informere klienten i musikterapi. Sproget er enkelt og klart, og klienten forventes ikke nødvendigvis at komme med direkte respons. Eksempler kunne være at hilse på klienter og instruere en aktivitet, men også at sætte grænser og derigennem skabe et trygt rum. Verbal rammesætning er således afgørende for, at klienten kan indgå og involvere sig i musikterapien.

Verbale udvekslinger har en dialogisk form og indeholder som oftest et svar og et spørgsmål. Formålet med verbale udvekslinger kan være at samle information om klienten, skabe kontakt og sammen forhandle og afstemme f.eks. spilleregler, roller eller aktiviteter. Modsat verbal rammesætning er der i verbale ud-

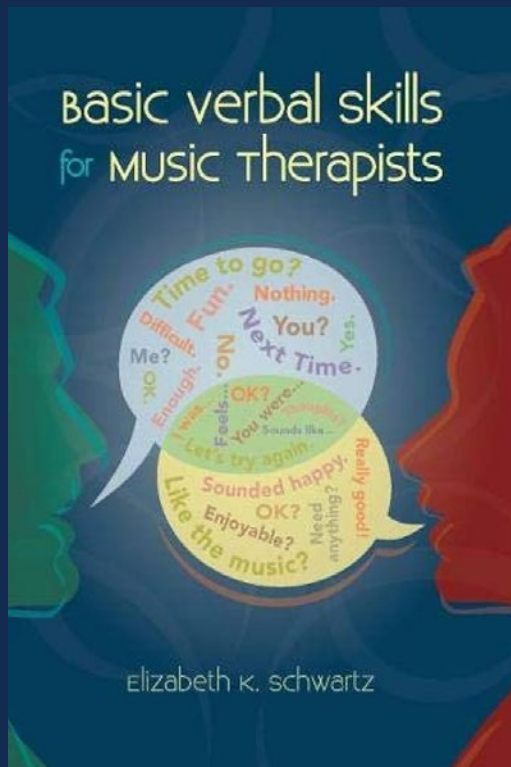
vekslinger en social dynamik, eksempelvis i relation til hvem, der spørger om hvad og hvornår samt hvordan der skabes bedst mulig gensidighed og respekt i sessionen.

Verbale interaktioner er afgørende for at skabe en terapeutisk relation. Modsat verbal rammesætning og verbal udveksling, der ikke er specifikke for terapi, er formålet her at bidrage til oplevelser af forbindelse og respekt mellem terapeut og klient samt dele emotionelle og sociale aspekter relateret til musik. Et eksempel på en verbal interaktion i musikterapi kunne være at tale om en sangteksts betydning for klienten. Verbale interaktioner er knyttet til musikterapi med et psykoterapeutisk sigte og kan være et afsæt for at anvende verbale interventioner.

Verbal rammesætning, udveksling og interaktion har fokus på den musikalske aktivitet. Nogle klienter kan dog ifølge Schwartz have brug for deciderede verbale interventioner for at støtte terapeutisk forandring. At flytte fokus fra den musikalske til den verbale intervention kræver, at musikterapeuter har den nødvendige uddannelse, og at klienten er indforstået med dette skift. Schwartz redegør med illustrative eksempler for, hvordan musikterapeuten kan arbejde med refleksion, personlig åbenhed, konfrontation og opsummering i verbal terapi.

Afslutningsvis rundes bogen af med et meget spændende kapitel om musikalske elementer i verbalt sprog. Evnen til at kunne lytte til klangen i klientens stemme, artikulationen eller hvilket tempo, der tales i, kan give musikterapeuten relevante informationer om klienten, som kan styrke den terapeutiske relation og støtte den ønskede forandring.

Bogen er yderst velskrevet og inddrager relevant og inspirerende musikterapi-teori, der styrker musikterapeutens forståelse for hvordan verbalt sprog kan støtte de musikalske interventioner. Jeg anbefaler den varmt og ville personligt ønske, jeg havde haft denne bog for 14 år siden, da jeg var nyuddannet musikterapeut.

Elisabeth K. Schwartz, *Basic Verbal Skills for Music Therapists* (2019), Barcelona Publishers, 164 sider.

Vil du være med i redaktionen for Tidsskriftet Dansk Musikterapi?

Du får mulighed for at have fingeren på pulsen i forhold til den nyeste forskning og praksis indenfor musikterapien i Danmark. Du vil blive en del af spændende faglige samtaler og få mulighed for at præge dit fagblad. Vi sigter desuden mod et kursus i redaktionelt arbejde i sensommeren 2024 til alle nye medlemmer af redaktionen.

Vi er pt fire faste medlemmer med flere års erfaring i redaktionsarbejde, og vi sikrer dig en kyndig indføring i redaktionsopgaverne.

**Skriv til tdm.redaktion@gmail.com
for at høre mere.**

Har du noget på hjerte?

**Vil du gerne dele ud af din
praksiserfaring, forskning, rejser,
konferenceoplevelser? Eller anmelde
en ny bog, lægge op til debat?**

Så skriv en artikel til Tidsskriftet Dansk Musikterapi!

Alt med relevans for musikterapiområdet har interesse. Redaktionen tager stilling til, hvilke artikler der kommer med i næste blad, kigger teksten igennem flere gange, og kommer med ændringsforslag.

Vores læsere er både musikterapeuter og andre faggrupper med interesse for musikterapi.

Retningslinjer for artikler findes på <https://danskmusikterapi.dk/om-tidsskriftet/>

Deadline for almindelige bidrag er 1. februar for forårsnummeret og 1. september for efterårsnummeret. For artikler der ønskes peer reviewed er deadline 1. november og 1. juni.

**Bidrag sendes til tdm.redaktion@gmail.com
som vedhæftede filer.**

3 Redaktionelt

4 Lys bryder igennem en onsdag på aktivitetscentret

Niseema Marie Munk-Madsen

7 Fortællingen er den røde tråd i mit liv – interview med Monique Popescu

Ingrid Irgens-Møller og Monique Popescu

12 Ridder slået af aha-blikket

Hanne Mette Ochsner Ridder

14 Bamses Molodi. En aktivitet for voksne med udviklingshandicap

Inge Klejs Rasmussen og Anne Mikkelsen

18 I det små der finder vi det store. Der finder vi dybden – interview med Anne Steen Møller

Julie Ørnholt Bøtke & Anne Steen Møller

24 Ellevilde anbefalinger

– fra redaktionen

25 Ny forskning i musikterapi

Hanne Mette Ochsner Ridder

29 Musik som livskraft. Tilbageblik på Karl-Gustav Rydval

Lene Ravn

32 Stafetten – Erfaringer og perspektiver på demensområdet og palliation

Hugo Jensen

30 Mere og mere musikterapi i psykiatrien – netværksmøde i MIP-gruppen

Bente Østergaard Callesen

32 Boganmeldelse Music Making and Civic Imagination. A Holistic Philosophy

Hanne Mette Ochsner Ridder

36 Bogomtale Basic Verbal Skills For Music Therapists

Julie K. Krøier

42 Vil du være med i redaktionen for Tidsskriftet Dansk Musikterapi?